

EL SISTEMA ARXIVÍSTIC DEL QUEBEC (CANADÀ): COMPARACIÓ AMB EL SISTEMA ARXIVÍSTIC CATALÀ

CARLOS PINO ANDÚJAR

Director del treball: Remei Perpinyà Morera

Any d'elaboració: 2011

Treball de recerca del Màster d'Arxivística i Gestió de Documents

Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents

Col·lecció Treballs fi de màster i de postgrau

Com citar aquest treball: Pino Andújar, Carlos. (2011) *El sistema arxivístic del Quebec (Canadà): comparació amb el sistema arxivístic català*. Treball de recerca del Màster d'Arxivística i Gestió de Documents de l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents. (Treballs fi de Màster i de postgrau). [Http://...](http://...) (consultat el ...)

Aquesta obra està subjecta a llicència Creative Commons Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 3.0 Espanya (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>). Es permet la reproducció total o parcial i la comunicació pública de l'obra, sempre que no sigui amb finalitats comercials, i sempre que es reconegui l'autoria de l'obra original. No es permet la creació d'obres derivades.

Resum

La present obra té per objectiu particularitzar i parangonar el sistema arxivístic de la província del Quebec, al Canadà, i el sistema arxivístic de Catalunya. De cascun, se n'analitzen els òrgans directors i consultius, quins centres en formen part i si hi ha una xarxa de centres, els lligams que hi ha entre els diferents arxius i la reglamentació en matèria d'arxius. També s'hi estudia la política de gestió documental a les etapes del cicle de vida dels documents i aspectes com ara el personal i la política envers els arxius privats.

Hom dedica un capítol propedèutic a definir què és un sistema arxivístic, explicar quins són els seus elements constitutius i els models que hi ha. Encontinent, es descriu el sistema arxivístic de Catalunya i el del Quebec. Per concloure, es comparen tots dos sistemes per tal d'escatir semblances i diferències i extreure'n conclusions.

Paraules clau: Sistema arxivístic, xarxa d'arxius, normativa arxivística, política de gestió documental, personal d'arxius, Catalunya, Quebec, Canadà.

Título: El sistema archivístico de Quebec (Canadá): comparación con el sistema archivístico catalán.

Resumen

El presente trabajo pretende describir y comparar el sistema archivístico de la provincia de Quebec, en Canadá, y el sistema archivístico de Cataluña. De cada uno se analizan sus órganos directores y consultivos del sistema, qué centros forman parte del mismo y si existe una red de centros, las relaciones que existen entre los diferentes archivos y la normativa legal sobre archivística. También se analiza la política de gestión documental en los diferentes estadios del ciclo de vida de los documentos y aspectos como el personal y la política en relación a los archivos privados.

A modo de introducción, se dedica un capítulo a definir qué es un sistema archivístico, explicar cuáles son sus elementos constitutivos, así como los diferentes modelos que existen. A continuación, se describe el sistema archivístico de Cataluña y después el de Quebec. Finalmente, se comparan ambos sistemas con el objetivo establecer puntos en común y diferencias y extraer conclusiones.

Palabras clave: Sistema archivístico, red de archivos, normativa archivística, política de gestión documental, personal de archivos, Cataluña, Quebec, Canadá.

Title: The archival system of Quebec (Canada): comparison with the Catalan archival system.

Abstract

This paper aims to describe and compare the archival system of the province of Quebec, Canada, and the archival system of Catalonia, Spain. Each of them is analysed about the directors and advisory organizations, which archives are part of it and whether there is a network of archives or not, the relationships between the different archives and the legal regulations on archives in these countries. The document management policy is also analysed in the different stages of documents life cycle and aspects such as personnel, policy on private archives.

As an introduction, a chapter is devoted to defining what an archival system is, explaining what its constituent elements are, as well as the different models that exist. Next, the archival system of Catalonia and then the one of Quebec is described. Finally, both archival systems are compared in order to establish common points and differences and draw conclusions.

Keywords: Archival systems, Catalonia, Quebec, Canada, network of archives, archival legislation, records management policy, archives personnel.

SUMARI

1. Introducció	7
2. El sistema arxivístic	8
2.1. Definició	8
2.2. Elements constitutius.....	10
2.2.1. Òrgans.....	10
2.2.2. Xarxa de centres.....	11
2.2.3. Recursos	11
2.2.4. Marc legal	12
2.3. Models	12
2.3.1. Centralitzat.....	13
2.3.2. Descentralitzat	13
3. El sistema arxivístic de Catalunya.....	15
3.1. Configuració del sistema arxivístic.....	15
3.1.1. El sistema arxivístic espanyol	15
3.1.2. El sistema arxivístic català	16
3.2. Característiques	20
3.2.1. El sistema d'arxius de Catalunya	20
3.2.2. Òrgans.....	21
3.2.3. Arxius que en formen part	25
3.3. Normativa legal	31
3.4. Política de gestió de documents.....	33
3.5. Arxius privats.....	34
3.6. Relacions amb l'Estat	34
3.7. Personal dels arxius	35
4. El sistema arxivístic del Quebec	36
4.1. El sistema polític del Quebec	36
4.2. Configuració del sistema arxivístic.....	38
4.3. Característiques	40
4.3.1. El sistema d'arxius del Quebec	40
4.3.2. Òrgans.....	42
4.4. Normativa legal	45
4.4.1. Canadà	45
4.4.2. Quebec	45

4.5. Política de gestió de documents.....	47
4.5.1. Actius i semiactius.....	47
4.5.2. Inactius	50
4.6. Arxius privats.....	52
4.7. Relacions amb l'Estat	53
4.8. Personal dels arxius	53
5. Comparació	55
5.1. Configuració del sistema arxivístic.....	55
5.2. Xarxa de centres d'arxiu	55
5.3. Direcció del sistema	56
5.4. Normativa legal	57
5.5. Política de gestió de documents.....	57
5.6. Relacions amb l'Estat del qual formen part.....	59
6. Bibliografia i fonts	60

1. Introducció

El present treball pretén descriure i comparar el sistema arxivístic del Quebec, al Canadà, i el sistema arxivístic de Catalunya. De cadascun, se n'analitzaran els òrgans directors i consultius del sistema, quins centres en formen part, si hi ha una xarxa de centres, les relacions que s'estableixen entre els diferents arxius i la normativa legal sobre el món dels arxius. També se n'analitzarà la política de gestió documental en els diferents estadis del cicle de vida dels documents i aspectes com el personal i la política amb relació als arxius privats.

Abans d'endinsar-se en aquesta descripció i comparació, i a tall d'introducció, es dedica un capítol a definir què és un sistema arxivístic, explicar quins són els seus elements constitutius i els diferents models que hi ha. La comparació entre els dos sistemes arxivístics del Quebec i de Catalunya té per objectiu establir punts comuns i diferències i extreure'n conclusions.

És interessant comparar els sistemes arxivístics d'aquests dos territoris perquè, malgrat la llunyania, es tracta de dos països amb dues realitats polítiques relativament similars: són dues regions amb un grau alt d'autonomia dins un estat i amb desitjos d'independència. No obstant aquestes similituds, llur història i influències han determinat les pràctiques arxivístiques i la configuració del sistema arxivístic de cada país.

2. El sistema arxivístic

2.1. Definició

El diccionari de terminologia arxivística de la Dirección de Archivos Estatales recull que un sistema arxivístic és un conjunt de normes i institucions que participen en la direcció, seguiment, coordinació i inspecció dels programes per a la conservació, tractament i difusió del patrimoni documental. Componen el sistema arxivístic els arxius, els serveis arxivístics, l'Administració d'arxius, la legislació arxivística i el personal.¹

Segons l'autor, podem trobar diversos punts de vista a la definició de sistema arxivístic. Per exemple, Antonia Heredia Herrera considera que un sistema d'arxius es configura amb una xarxa de centres per estructurar la recollida, transferència, dipòsit, organització, descripció i servei dels documents. (HEREDIA HERRERA, 1986, 137-138) Al seu torn, José Ramón Cruz Mundet fa una anàlisi del sistema arxivístic espanyol, d'altres països i de la Unió Europea i conclou que un sistema d'arxius es configura mitjançant els òrgans directors i consultius, els centres, els serveis i la legislació que els afecta. (CRUZ MUNDET, 1994, 103-113) Eduardo Núñez Fernández, per la seva banda, entén el concepte de sistema arxivístic com un reflex del cicle vital dels documents i la seva aplicació a l'organització i gestió d'un fons, presenta una compilació completa dels diferents sistemes d'arxiu i els vincula al cicle de vida dels documents. (NÚÑEZ FERNÁNDEZ, 1999, 149)

Segons Núñez Fernández (1999, 138 i 142-143), el sistema arxivístic té dos elements bàsics: la institució productora i el fons arxivístic i la seva sistematització i organització.

- La institució o organització productora és la que produeix la documentació, la gestiona, i configura un fons d'arxiu, que planifica i organitza.
- El fons arxivístic és l'objecte del sistema; la creació, regulació i gestió d'aquest fons és on rau l'origen del sistema.

Una vegada delimitats la institució i fons com a elements bàsics del sistema, els elements necessaris per a la seva construcció i un funcionament òptim són els arxius i centres arxivístics que estructuren el sistema, l'administració que s'encarrega de la

¹ *Diccionario de terminología archivística*. Madrid: Dirección de Archivos Estatales, 1993, 2a ed.: 1995, Normas técnicas de la Dirección de Archivos Estatales, 1.

seva gestió i planificació, els serveis tècnics que li serveixen d'ajut, la normativa legal i reglamentària que el regula i, finalment, els recursos de tota mena necessaris per fer-lo funcionar. Aquests recursos són les instal·lacions, el personal, els mitjans tècnics i tecnològics. La finalitat del sistema arxivístic és establir un model d'organització en aquell fons en concret. El fons és únic i pertany a una institució determinada o diverses institucions vinculades orgànicament entre si.

Ultra els sistemes arxivístics nacionals, també hi ha sistemes arxivístics a una escala més reduïda, com l'institucional, que és el sistema propi d'una institució, organització o administració per portar a terme la planificació, organització i gestió dels seus fons. D'aquesta manera els fons documentals produïts per l'administració pública d'un estat són objecte del sistema arxivístic d'aquest estat; els fons generats per una administració autonòmica ho són del sistema arxivístic d'aquesta comunitat autònoma; i els generats per una empresa o una multinacional són objecte dels seus respectius sistemes arxivístics. Per contra, als municipis, tret de les grans ciutats, no s'arriba a configurar un sistema arxivístic complex ja que no hi ha necessitat. (NÚÑEZ FERNÁNDEZ, 1999, 142-143) En aquest treball ens fixarem en els sistemes arxivístics nacionals.

Pel que fa a la història de la creació dels sistemes arxivístics, com explica Ramon Alberch (ALBERCH, 2009, 93), la creació de sistemes arxivístics és un fet recent. Durant molt de temps, la percepció limitada de la funció arxivística i la consideració de servei finalista ha impossibilitat l'expansió i assoliment d'estructures d'organització mínimament desenvolupades. Els primers sistemes arxivístics es desenvolupen en el marc canviant de després de la Segona Guerra Mundial amb l'expansió dels arxius de l'administració pública i l'empresa privada i la plena assumpció del sistema de gestió documental com a eix vertebrador de la metodologia arxivística. És llavors quan s'incrementa el nombre d'arxius i de professionals i apareixen els primers sistemes arxivístics.

2.2. Elements constitutius

Malgrat la diferència que es pot veure en les diverses definicions que fa la teoria arxivística de sistema arxivístic sembla que hi ha una certa unanimitat sobre el fet que un sistema d'arxius és conformat pels següents components:

- els òrgans directors i consultius
- la xarxa de centres
- els serveis
- els recursos
- el marc legal

2.2.1. Òrgans

Normalment, tots els sistemes confereixen la capacitat de lideratge a un organisme que aplega les competències de regular i impulsar les polítiques arxivístiques. Són òrgans de decisió i execució creats per la institució o país per tal de governar i administrar el sistema arxivístic. (NÚÑEZ FERNÁNDEZ, 1999, 153) Un sistema nacional d'arxius que abrasi tots tipus d'institucions d'arxius requereix una coordinació eficaç o almenys una autoritat responsable de la planificació i execució d'una política nacional en la matèria. Aquesta autoritat suprema pot portar el nom d'administració nacional d'arxius. (KETELAAR, 1985, 28)

Pot estar integrada per:

- 1 - un directori dins dels arxius nacionals, supeditat al control d'aquests.
- 2 - una divisió del ministeri responsable dels documents públics i els arxius nacionals.
- 3 - un organisme, comissió, junta o un altre òrgan separat capaç d'exercir facultats executives i d'assessorament.

L'organització del primer tipus existeix a la majoria dels països. Això és a causa que a la major part dels països en desenvolupament i desenvolupats l'establiment de la xarxa d'arxius va començar per la creació dels arxius nacionals i no per la creació d'una administració nacional d'arxius. (KETELAAR, 1985, 29)

El segon tipus pot trobar-se a la legislació de països com Bulgària, Espanya i Itàlia. En altres països, com els Països Baixos, hi ha una divisió dins del ministeri que té la responsabilitat oficial de la política nacional d'arxius, però la dependència de l'arxiu nacional és tal que la situació s'assembla a la primera opció, en la qual l'arxiu nacional és responsable tant de la seva pròpia gestió com del sistema nacional d'arxius. (KETELAAR, 1985, 29)

El tercer tipus es troba en països com ara Rússia, on hi ha un organisme separat amb facultats executives i d'assessorament en qualitat d'administració nacional d'arxius. (KETELAAR, 1985, 29)

Altres òrgans fonamentals, a part dels directius, són els consells assessors, les comissions o altres serveis de suport al territori i als arxius pertanyents al sistema.

2.2.2. Xarxa de centres

La xarxa de centres esdevé una menció present a totes les formulacions de sistemes arxivístics. Algunes legislacions es limiten a reconèixer l'existència de dos blocs ben diferenciats -arxius públics i arxius privats-, mentre que en d'altres és palès l'interès de definir la tipologia d'arxius que conformen la realitat del territori. En aquest sentit, és evident que aquestes dues variants mostren la diferent voluntat política d'operar sobre el sistema i l'assumpció del cicle vital dels documents com un dels elements estructuradors del sistema. (ALBERCH, 2009, 94)

2.2.3. Recursos

Els recursos infraestructurals, humans i econòmics constitueixen un element cabdal en la voluntat de crear un sistema d'arxius mínimament eficaç. Són necessaris infraestructures, personal, recursos tècnics i recursos tecnològics. (ALBERCH, 2009, 95)

Per tenir un bon sistema arxivístic són necessaris edificis i instal·lacions, amb una correcta dimensió i ubicació per cada tipus d'arxiu del sistema. Cal disposar d'unes bones infraestructures, altrament es pot estar construint un sistema d'arxius teòric perfecte però que en els aspectes materials no passa de ser un sistema virtual. Tanmateix, el que realment articula un sistema d'arxius són els arxivers, tant als llocs de decisió com els d'execució. Tant el disseny com la planificació d'un sistema

arxivístic és a càrrec d'especialistes, professionals o experts en la matèria. Pel que fa als recursos tècnics del sistema, fan referència als mètodes tècnics i metodològics de l'arxivística aplicats a un sistema arxivístic concret. I els recursos tecnològics s'identifiquen amb les noves tecnologies i, aquestes, amb la informàtica, la telemàtica, l'ofimàtica i les telecomunicacions.

2.2.4. Marc legal

Pel que fa al marc legal, habitualment els sistemes es conformen per aplicació estricta d'una legislació, a la capçalera de la qual hi ha una llei d'arxius, si bé la seva plasmació pràctica resta estretament vinculada al desplegament d'aquesta norma general mitjançant decrets, ordres i reglaments. Després d'analitzar la legislació arxivística d'un gran nombre de països del món, Couture i Lajeunesse s'adonen que la majoria de lleis d'arxius anuncien la missió i les funcions principals dels arxius nacionals. (COUTURE, LAJEUNESSE, 1993, 24)

Segons Núñez Fernández (1999, 156), tot sistema arxivístic està regulat per un conjunt de normes en les quals hom pot distingir dues classes:

- La primera classe és la formada pel conjunt de normes legals que s'han d'aplicar en la gestió del sistema, ja que obeeixen al marc legal, jurídic i reglamentari del país o l'estat en què es troba el sistema arxivístic. Aquest conjunt de normatives legals es veuen de forma molt evident en el cas dels arxius públics, o sia, els arxius integrats en els sistemes arxivístics de les administracions públiques. En el cas dels sistemes arxivístics privats i llurs fons han d'acomodar-se a les diverses normatives legals del sistema arxivístic.
- La segona classe de normes es refereixen a les normes tècniques per a l'organització i gestió del sistema arxivístic. Han seguit a cada època, país i institució un camí paral·lel als seus propis sistemes arxivístics, i existeix en cada cas un model de gestió molt peculiar i específic.

2.3. Models

Els sistemes arxivístics poden respondre a models centralitzats o descentralitzats, en funció de l'estructura política del país. Als països centralitzats, el sistema nacional d'arxius pot ser una jerarquia integrada pels arxius nacionals, regionals, provincials i

municipals o locals, així com per arxius especials, subordinats tots a una autoritat suprema en matèria d'arxius. Als països no centralitzats, els serveis d'arxius públics als diferents nivells solen ser independents. Això no obstant, en aquests països hi pot haver un òrgan encarregat de la coordinació entre les institucions d'arxiu. (KETELAAR, 1985, 28)

El grau de centralització del mateix estat és un factor important. Als països d'estructura federal els mitjans de control es troben repartits entre el parlament de l'estat federal i els de les províncies. Segons Couture i Lajeunesse (1993, 18), aquest tipus de sistema encoratja l'experimentació i les fórmules legislatives i administratives diversificades i originals, però, per contra, sovint té com a conseqüència el sorgiment d'incoherències, a causa de la manca d'una direcció central i d'orientació conjunta.

2.3.1. Centralitzat

Als països de tipus centralista, els òrgans, la capacitat legislativa, els arxius, els recursos i els instruments de gestió i coordinació els assumeix una autoritat arxivística central. Les característiques més comunes són les següents: l'establiment d'una direcció general d'arxius de l'estat, l'existència d'una xarxa d'arxius nacionals, regionals i provincials que constitueixen l'estructura bàsica, el control efectiu sobre la totalitat dels arxius del país pel que fa a l'acompliment de les normes tècniques, la selecció i la formació del personal i la possibilitat de generar una legislació que s'apliqui de manera uniforme arreu del territori. (ALBERCH, 2009, 96)

Són exemples de països amb estructura centralitzada els casos de França, Itàlia, els Països Baixos, Rússia i la majoria de països d'Amèrica Llatina.

2.3.2. Descentralitzat

Als països d'estructura descentralitzada, el model arxivístic és ben diferent. El model descentralitzat o d'estructura federal es caracteritza per la manca d'una autoritat central o d'un sistema estatal, la formalització d'un òrgan que garanteixi la coordinació mitjançant acords o convenis entre les parts i el fet que la legislació de l'estat ha de conïure amb les lleis pròpies dels diferents territoris autònoms. (ALBERCH, 2009, 97)

Són exemples de països amb model arxivístic descentralitzat els casos d'Alemanya i del Brasil. Cal destacar, però, que els sistemes d'arxius no centralitzats existeixen no solament en països amb una constitució federal (com el Brasil, els Estats Units,

Alemanya o Suïssa), sinó també a països que no en tenen, com el Regne Unit o Espanya. A més a més, hi ha sistemes nacionals d'arxius que presenten característiques de sistema centralitzat i descentralitzat, com ara Bèlgica, França i els Països Baixos. (KETELAAR, 1985, 28)

3. El sistema arxivístic de Catalunya

3.1. Configuració del sistema arxivístic

3.1.1. El sistema arxivístic espanyol

A l'Estat espanyol conviuen diversos tipus de sistemes arxivístics ben diferenciats entre si. En primer lloc hi ha el sistema de l'Administració estatal, que seria el que s'ha denominat sistema de l'Administració de l'Estat espanyol, i per extensió, sistema arxivístic espanyol. A banda d'aquests, hi hauria els sistemes de les comunitats autònomes (com el de Catalunya) creats a partir de 1978 amb el restabliment de la democràcia, i que són autònoms entre si. I, per acabar, hi ha els sistemes de les administracions locals, com grans ajuntaments o certes províncies. (NÚÑEZ FERNÁNDEZ 1999, 343) Per tant, hi ha tres tipus bàsics de sistemes arxivístics a l'Estat espanyol:

- Estatal
- Autonòmic
- Local

Segons Núñez Fernández (1999, 343), aquests tres tipus de sistemes estan relacionats i coordinats entre ells però funcionen amb la independència i l'autonomia necessària que els fa delimitables i autònoms. Per Ramon Alberch (2009, 102), la creació de sistemes autonòmics ha comportat una notable desestructuració del sistema d'arxius de l'Estat. S'ha tractat d'un procés inconnex on cada comunitat ha volgut dissenyar el seu sistema arxivístic propi. Tot plegat, producte d'actuacions escassament concertades i mancades de lideratge per part de l'Estat. Així doncs, cada comunitat, a partir de les competències recollides en el seu estatut, ha construït el seu sistema regional/nacional de forma desigual i a ritmes i profunditats ben diferents. (NÚÑEZ FERNÁNDEZ 1999, 374)

Amb l'aprovació de la Constitució Espanyola el 1978 i els corresponents estatuts d'autonomia es fa un gran pas cap a un sistema arxivístic descentralitzat. Sorgeixen les comunitats autònomes i amb elles les administracions autonòmiques que crearien llurs propis sistemes arxivístics.

La primera llei d'arxius correspon a la comunitat autònoma d'Andalusia, el 1984, i després va venir de la Catalunya l'any 1985 (Llei 6/1985, de 26 d'abril, d'arxius). La darrera és la normativa que regula els arxius d'Extremadura, de l'any 2007. En l'actualitat totes les comunitats autònomes tenen el principal instrument normatiu per a poder gestionar tots els arxius. Cada comunitat té, doncs, el seu sistema d'arxius propi.

Pel que fa al sistema arxivístic espanyol, es conforma al voltant de la Constitució. La Constitució espanyola de 1978 estableix el repartiment competencial entre l'Estat i les autonomies. Això és concreta en els articles 148 i 149. L'Estat exerceix la competència exclusiva sobre els arxius i organismes arxivístics dependents de l'Administració de l'Estat, mentre que les comunitats tenen competències exclusives sobre els arxius i organismes propis i el desenvolupament de normativa que no es reservi l'Estat.

El sistema d'arxius espanyol presenta, però, múltiples deficiències. Per començar, no hi ha cap llei específica d'arxius. Hi ha una manca d'un veritable pla d'arxius o d'un projecte estatal amb objectius clars i concrets i amb aportació de mitjans materials i humans i pressupost necessaris per portar-ho a terme. A més a més, l'administració d'arxius té una posició jeràrquica dèbil i poc rellevant dins l'Administració estatal. S'ha fet un ús més aviat nul dels mecanismes de normalització. I a la manca de recursos humans i materials s'uneix l'escàs interès prestat als arxius de les províncies, és a dir, els arxius perifèrics. (NÚÑEZ FERNÁNDEZ 1999, 358 i 359)

3.1.2. El sistema arxivístic català

No és fins al primer terç del segle XX que es poden trobar alguns referents que expliquen el sistema arxivístic català. Les iniciatives culturals de la Mancomunitat de Catalunya (1914-1923) i la Generalitat republicana (1931-1939) no van reeixir ni van tenir prou continuïtat històrica. (ALBERCH, 2009, 103) La base legal per al disseny del sistema arxivístic català es troba en la Constitució Espanyola de 1978 i en l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979. El repartiment de competències que en va resultar va permetre al Govern de la Generalitat dissenyar un sistema arxivístic propi d'acord amb les seves necessitats i superar les mancances que s'anaven arrossegant al llarg dels anys. Fins llavors, hi havia una manca de referents històrics de legislació arxivística pròpia i la legislació aplicable estatal era pobra i escassa, ja que es reduïa

bàsicament al Decret de 1931 de creació d'Arxius Provincials,² el Decret de 1945 sobre les seccions històriques dels Arxius de Protocols³ i les ordres d'inventarització dels arxius municipals a través de les Diputacions provincials. (SANS I TRAVÉ, 1999, 72)

Segons Ramon Alberch (2009, 103 i 104), el sistema arxivístic català es va desenvolupar en tres fases: 1980-1985, 1985-2000 i a partir de 2001.

FASE INICIAL (1980-1985)

En aquell moment previ, la xarxa de centres arxius només consistia en: els arxius estatals (Arxiu de la Corona d'Aragó, els tres arxius provincials i els arxius d'Hisenda i de l'Audiència de Barcelona), els arxius de l'Administració local (els de les Diputacions i els d'algunes ciutats importants que havien creat un servei d'arxiu) i els arxius d'institucions importants (en especial els eclesiàstics i l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona). No es disposava de legislació adequada, ni d'un nombre suficient de centres dotats de material i personal capaços de garantir la conservació, l'accés i la difusió del patrimoni documental català. (SANS I TRAVÉ, 1999, 74)

El govern sorgit de les eleccions democràtiques de 1980 va decidir dissenyar una política arxivística pròpia. Les primeres normatives catalanes anaren encaminades a la formació d'una infraestructura arxivística pròpia. Fou l'etapa de vertebració del sector, quan es van crear els elements bàsics del sistema, fortament tributàries del model que tot just havia encetat la Generalitat republicana. Es tractava d'un model molt influenciat per l'historicisme, ja que els arxius només es consideraven des del vessant de patrimoni històric.

Aquell mateix any 1980 es va crear el Servei d'Arxius (decret de 17 d'octubre de 1980) i l'Arxiu Nacional de Catalunya (decret de 28 de novembre de 1980). El primer es configurava com una administració tècnica d'arxius encarregada d'executar les diferents directrius de la Generalitat. Al segon se li atribuïen les funcions pròpies d'un arxiu general de l'administració, així com les d'arxiu històric nacional. Havia d'encarregar-se dels arxius de l'Administració autonòmica catalana i, a més a més, se'l responsabilitzava de reunir i conservar la documentació catalana de caràcter històric que li fos confiada. Tant aquest com el Servei d'Arxius eren considerats serveis

2 Decret de 12 de novembre de 1931 sobre el règim i la denominació dels arxius històrics de protocols i històrics provincials.

3 Decret de 2 de març de 1945 pel qual s'organitza la secció històrica als arxius de protocols.

administratius dins de la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura. (SANS I TRAVÉ, 1999, 75)

Dos òrgans més van completar aquest sistema: una comissió assessora del Servei d'Arxius i una altra igual de l'Arxiu Nacional. Totes dues amb funcions consultives. I fruit de les negociacions amb el Ministeri de Cultura l'any 1982 es va assumir la gestió dels arxius històrics provincials de Tarragona, Lleida i Girona que eren de titularitat estatal (Reial Decret 1010/1981 i Ordre de 15 de març de 1982) i es va regular la Inspecció General d'Arxius (Decret 61/1982).

Segons Sans i Travé (1999, 75 i 76), a l'etapa inicial de la configuració del sistema arxivístic de Catalunya es van considerar quatre concepcions tècniques i administratives que portaven a quatre polítiques diferents:

- 1- La concentració de documents i dels Serveis d'Arxius en un gran centre únic per a tot el territori, com podia ser l'Arxiu Nacional de Catalunya.
- 2- La concentració a un segon nivell dintre del territori, representat per les províncies, i per tant, assignant als arxius històrics provincials la responsabilitat sobre tot el patrimoni documental del seu àmbit.
- 3- L'atomització de centres i fons documentals, respectant escrupolosament l'origen de la documentació. La qual cosa significava que cada municipi tingués el seu propi arxiu.
- 4- La configuració de centres d'arxius a escala comarcal, respectant els àmbits competencials municipals i de gestió dels arxius propis, i possibilitant la concentració de documentació a l'arxiu comarcal.

Aquesta darrera opció va ser la que es va adoptar i cristal·litzaria més tard en la creació d'una xarxa pròpia d'arxius -la Xarxa d'Arxius Comarcals- l'any 1989. S'adoptava, doncs, una posició intermèdia entre la concentració i la dispersió, tot adoptant l'organització territorial que més s'adaptava a la idiosincràsia del país. El 1982 es van començar a crear els primers arxius comarcals.

Aquesta fase va culminar amb l'aprovació de la llei catalana d'arxius de 1985. Es va plantejar com un text bàsic i s'ocupava de definir els arxius públics, els privats, el règim de sancions i les disposicions comunes i de personal. Fou, però, una llei de marcada tendència historicista, ja que es limitava a actuar sobre el patrimoni documental de

caràcter històric. Regulava només el patrimoni documental de Catalunya, en especial el de l'Administració de la Generalitat. (COROMINAS I NOGUERA, 2002, 237)

SEGONA ETAPA (1985-2000)

Es va caracteritzar per una preocupació més gran per considerar tot el cicle de vida dels documents. Davant el creixement constant de la documentació procedent de l'Administració Pública, l'any 1990 es va crear la Comissió Nacional d'Avaluació i Tria de la Documentació, pionera a l'Estat espanyol. Per altra banda, al llarg dels anys noranta es va legislar en la línia de consolidar el paper dels arxius administratius, i superar així, la concepció historicista de la Llei d'arxius de 1985.

La documentació que anava generant la Generalitat no va poder ser assumida per l'Arxiu Nacional a causa de manca de mitjans tècnics i de personal. La Llei d'arxius de 1985, malgrat el seu caràcter historicista, va incidir en aquest aspecte i, així, en l'article 1.2 obligava la Generalitat a “conservar ordenats degudament els documents dels arxius públics”. Això va donar peu el 1989 al Decret sobre l'Organització i Gestió dels Arxius de la Generalitat de Catalunya que, entre d'altres mesures, va establir l'obligació que cada departament disposés d'un arxiu central administratiu. Més tard, l'any 1996, es va regular per decret el sistema general de gestió de la documentació administrativa i l'organització dels arxius de la Generalitat de Catalunya.

Posteriorment, el gener de 1995, un altre decret va reorganitzar l'Arxiu Nacional i se li va atorgar a la seva direcció el rang de subdirecció general, constituint, així, un òrgan director del sistema. Això va generar confusió car va crear una bicefàlia entre l'Arxiu Nacional i el Servei d'Arxius sobre l'òrgan que havia de liderar i formular les polítiques arxivístiques.

TERCERA ETAPA (2001-ACTUALITAT)

La tercera etapa es va iniciar l'any 2001 amb l'aprovació de la Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'arxius i documents. És l'actual Llei d'arxius i regula tota la documentació de Catalunya, pública i privada, i no solament la documentació en la fase inactiva o històrica, tal com feia la Llei 6/1985, sinó que també s'ocupa de la documentació al llarg de tot el cicle de vida. Així doncs, se supera la fase historicista, en actuar sobre tots els documents, estiguin en fase activa, semiactiva o inactiva.

Amb l'objectiu de regular l'organització, la preservació, la difusió i l'accés a la documentació de Catalunya, la Llei crea, a l'article 1, el Sistema d'Arxius de Catalunya (SAC) i, al llarg del títol III, en defineix l'estructura i les funcions. Aquesta és una de les aportacions més innovadores de la Llei, perquè estableix el model arxivístic de Catalunya. (COROMINAS I NOGUERA, 2002, 237)

A més a més, es crea una única direcció d'arxius -la del Departament Cultura- i altres òrgans i serveis per a impulsar i homogeneïtzar la política arxivística. La Llei determina els tres òrgans bàsics adscrits al Departament de Cultura que dirigiran les polítiques arxivístiques:

- La Direcció del Sistema (la Subdirecció d'Arxius)
- El Consell Nacional d'Arxius
- Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental

3.2. Característiques

3.2.1. El sistema d'arxius de Catalunya

L'article 16.1 de la Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'arxius i documents precisa que el Sistema d'Arxius de Catalunya (SAC) és *"el conjunt d'òrgans de l'Administració i d'arxius que, amb normes i procediments garanteixen, d'acord amb els seus valors, la gestió, la conservació, la protecció, la difusió correctes de la documentació de Catalunya, i l'accés a aquesta documentació"*. Aquest és un dels eixos més importants del sistema d'arxius de Catalunya i que l'individualitza de la resta de sistemes arxivístics de l'Estat.

Segons l'article 16 de la Llei d'arxius i documents, formen part del Sistema d'Arxius de Catalunya:

- L'òrgan del Departament de Cultura que tingui assignades les funcions a què fa referència l'article 17. (L'òrgan director del sistema)
- El Consell Nacional d'Arxius.
- La Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental.
- Els arxius a què fa referència l'article 20.

ÒRGANS I CENTRES DEL SISTEMA D'ARXIUS DE CATALUNYA	
– Òrgans:	
<ul style="list-style-type: none"> - Òrgan del Departament de Cultura amb funcions sobre la direcció del sistema - Consell Nacional d'Arxius (CNA) - Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental (CNAATD) 	
– Arxius:	
<ul style="list-style-type: none"> - Arxiu de la Corona d'Aragó - els arxius de la Generalitat de Catalunya - els arxius dels municipis de més de 10.000 habitants - els arxius de les diputacions provincials - els arxius de les universitats - els arxius històrics provincials - Arxiu Històric de Protocols de Barcelona - els arxius diocesans i capitulars de l'Església catòlica - altres arxius que compleixin els requisits de l'art. 21 de la Llei d'arxius 	

Taula 1. Òrgans i centres del Sistema d'Arxius de Catalunya. (Font: Llei 10/2001 d'arxius i documents)

3.2.2. Òrgans

Els òrgans que componen el Sistema d'Arxius de Catalunya (SAC) segons la Llei d'arxius de 2001 són els següents:

DIRECCIÓ DEL SISTEMA

La direcció del sistema és l'òrgan del Departament de Cultura que té la funció de coordinar el SAC i elaborar les normes de desplegament de la Llei (art. 17.1 a). En el mateix sentit, l'art. 4.2 puntualitza que aquest òrgan ha d'impulsar la coordinació dels arxius que integrin el SAC mitjançant tots els recursos que estiguin al seu abast. La

direcció del sistema ha de dirigir, impulsar i coordinar els arxius competents de l'administració autonòmica i impulsar els òrgans del SAC, és a dir, el CNA i la CNAATD. A més, ha d'establir programes d'actuació arxivística i inspeccionar el compliment de les normes. (COROMINAS I NOGUERA, 2002, 238)

D'acord amb l'article 17.1 de la Llei d'arxius i documents, les competències del Departament de Cultura són:

- Coordinar el Sistema d'Arxius de Catalunya i elaborar-ne la normativa.
- Impulsar i coordinar la Xarxa d'Arxius Comarcals.
- Dirigir funcionalment els arxius centrals administratius de la Generalitat i impulsar-ne i coordinar-ne les actuacions.
- Impulsar l'acció del Consell Nacional d'Arxius i de la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental.
- Establir programes d'actuació arxivística.
- Inspeccionar el compliment de la normativa sobre els arxius.

Segons l'article 17.2, la funció inspectora es du a terme sobre tots els arxius (a totes les fases del cicle de vida dels documents) que hi ha a Catalunya, inclosos els privats, que formin part del patrimoni documental, excepte els arxius de titularitat estatal la gestió dels quals no s'hagi traspassat. Per tal de fer complir la normativa, la inspecció es complementa amb una sèrie de mesures sancionadores en cas d'infraccions.

Totes les administracions públiques estan obligades a col·laborar en la consecució dels objectius de la Llei (art. 4.1) Els arxius que integren el Sistema d'Arxius de Catalunya han de programar les seves actuacions tot considerant que hi pertanyen. A més, la direcció del sistema ha de promoure la coordinació dels arxius integrants del Sistema d'Arxius de Catalunya, mitjançant tots els recursos que estiguin al seu abast, i ha de vetllar per l'aplicació d'un únic sistema de gestió documental en cadascuna de les administracions i institucions públiques de Catalunya (art. 4.2)

Així mateix, la direcció del sistema ha de promoure un seguit de serveis que han de donar suport tècnic i especialitzat als professionals i, alhora, han d'afavorir i potenciar la prevenció i conservació dels documents (art. 17.3). Es tracta de donar formació permanent dels professionals que treballin en arxius del SAC, garantir el tractament i la

conservació dels documents electrònics i, finalment, organitzar els serveis de reprografia i reproducció.

La direcció del sistema va recaure en el Servei d'arxius fins a l'any 2003, adscrit a la Direcció General de Patrimoni. Amb el canvi de govern, l'any 2004 es va crear la Subdirecció General d'Arxius. A partir del 2007 es va passar a anomenar Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental i a partir del 2010, Subdirecció General d'Arxius i Museus.

CONSELL NACIONAL D'ARXIVS

És l'òrgan consultiu de l'Administració de la Generalitat en matèria d'arxius. Va ser creat per l'article 18 de la Llei d'arxius i documents i desenvolupat en el decret 52/2006, de 28 de març, que en regula la composició i el funcionament. El Consell es compon d'un plenari i una comissió permanent. En la seva composició hi ha representants del sector dels arxius, de les tecnologies de la informació i la comunicació, d'associacions professionals i universitats, dels col·legis professionals, de l'administració municipal i del món empresarial i sindical. (ALBERCH, 2009, 106)

Entre les seves funcions destaca la de proposar actuacions i iniciatives en matèria d'arxius i, sobretot, la d'emetre informes sobre diverses qüestions relacionades amb els arxius i els documents. En aquest sentit, ha d'emetre dictàmens sobre els següents temes: (COROMINAS I NOGUERA, 2002, 240) (Llei d'arxius, art. 18.2)

- sobre els projectes de disposicions generals en matèria d'arxius.
- sobre les normes tècniques bàsiques a què s'han d'adequar els sistemes de gestió documental.
- sobre la incorporació d'un arxiu al SAC.
- sobre la inclusió d'un document al patrimoni documental de Catalunya.
- sobre els programes globals d'actuació arxivística.
- sobre la memòria anual que ha d'elaborar l'òrgan director del sistema.
- sobre qualsevol altra qüestió que sol·liciti la direcció del sistema.

COMISSIÓ NACIONAL D'ACCÉS, AVALUACIÓ I TRIA DOCUMENTAL

L'article 19 de la Llei d'arxius creà la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental. D'acord amb aquest article, la Comissió és un òrgan col·legiat de caràcter tècnic adscrit a la direcció del sistema. És composta per representants dels professionals dels arxius i de les administracions locals. En realitat, és una actualització de la Comissió Nacional d'Avaluació i Tria de Documentació (CNATD) de l'any 1990, mantenint les seves funcions i afegint la de determinar l'accessibilitat dels documents. (ALBERCH, 2009, 107) Així doncs, les seves funcions bàsiques són: establir el calendari de conservació dels documents públics i els de titularitat privada que formin part del patrimoni documental (art. 19.2 b) i definir el règim jurídic de l'accés a la documentació (art. 19.2 a i art. 34.4).

Les seves funcions concretades a la Llei d'arxius i recollides al posterior Decret 13/2008 són:

- Promoure l'exercici del dret d'accés als documents de les persones i les entitats públiques i privades.
- Emetre informe sobre les reclamacions de les persones i de les entitats públiques i privades que considerin vulnerat llur dret d'accés als documents.
- Emetre informe sobre les derogacions singulars de la normativa sobre accés als documents.
- Elaborar les taules d'avaluació documental, elevar-les a l'aprovació del conseller o consellera de Cultura i controlar-ne l'aplicació correcta.
- Resoldre les sol·licituds d'avaluació de documents públics.
- Avaluar els documents privats integrants del patrimoni documental que no hagin estat declarats d'interès nacional ni inclosos en el Catàleg del patrimoni cultural català, i autoritzar-ne l'eliminació, si escau.

Una de les novetats que presenta la funció d'avaluació i tria és l'àmbit d'aplicació. Ara, la CNAATD, a més d'avaluar els documents públics, haurà de resoldre l'avaluació dels documents privats que, formant part del patrimoni documental, no hagin estat declarats béns culturals d'interès nacional (art. 19.2) i autoritzar-ne, si és el cas, la seva eliminació. A més a més, l'article 13e insisteix en la prohibició explícita d'eliminació d'aquest tipus de documents sense l'autorització prèvia de la CNAATD. (COROMINAS I NOGUERA, 2002, 241)

La funció d'establir el calendari de conservació dels documents públics s'ha materialitzat al llarg dels seus anys de funcionament en l'elaboració de tot un seguit de Taules d'Avaluació Documental (TAD). Aquestes taules indiquen els valors de la sèrie avaluada i el seu termini de conservació, així com la seva eventual destrucció o conservació.

3.2.3. Arxius que en formen part

La Llei preveu que la majoria dels arxius ubicats al territori de Catalunya formin part del Sistema d'Arxius de Catalunya. També afavoreix la integració al sistema de la resta d'arxius que custodien documents públics o privats de Catalunya i, en especial, fomenta la incorporació dels arxius municipals entre cinc i deu mil habitants. (arts. 20.3 i 31.4) (COROMINAS I NOGUERA, 2002, 241)

Segons l'article 20 de la Llei d'arxius i documents, el Sistema d'Arxius de Catalunya és integrat pels arxius següents:

- L'Arxiu de la Corona d'Aragó.
- Els arxius de la Generalitat de Catalunya.
- Els arxius de les diputacions provincials i els dels municipis de més de deu mil habitants.
- Els arxius de les universitats.
- L'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona.
- Els arxius històrics provincials.
- Els arxius diocesans i capitulars de l'Església catòlica.
- Els que compleixin els requisits [tècnics] establerts per l'article 21.1 i amb l'informe previ del Consell Nacional d'Arxius, es poden integrar al Sistema d'Arxius de Catalunya:
- Els arxius de municipis de menys de deu mil habitants i els d'altres entitats públiques o d'entitats dependents de les administracions públiques no establerts per l'apartat 1.
- Els arxius d'entitats o persones privades altres que els establerts per l'apartat 1.

- Qualsevol altre arxiu amb responsabilitat sobre els documents de titularitat pública.

Els requisits tècnics que cal complir per formar part del sistema són: aplicar un sistema de gestió documental, disposar de personal suficient i d'unes instal·lacions adequades i tenir un horari d'atenció al públic d'almenys deu hores setmanals. (art. 21) També s'especifica que les administracions competents han de fomentar d'una manera preferent la incorporació al Sistema d'Arxius de Catalunya dels arxius dels municipis d'entre cinc mil i deu mil habitants. (art. 20.3)

Complerts aquests requisits i després de l'informe previ que ha de dictar el Consell Nacional d'Arxius, el titular responsable de la Conselleria de Cultura resoldrà la incorporació de l'arxiu al SAC. (art. 20.2)

Tots els arxius que formin part del SAC tenen l'obligació, entre d'altres, d'implementar un sistema de gestió documental, disposar de personal qualificat i en nombre suficient i facilitar l'accés a la documentació que custodien, a més de col·laborar amb els professionals i les administracions per tal de promoure actuacions arxivístiques de forma coordinada i d'acomplir la Llei. (art. 21.1)

Els avantatges de pertinença d'un arxiu al SAC són diversos. En primer lloc, només els arxius del SAC poden ser dipositaris de fons documentals o de documents de titularitat pública diferents dels que li són propis. (art. 21.3) Després, els arxius del SAC podran emprar els serveis de restauració i reprografia que crearà el Departament de Cultura i també podran accedir als programes anuals i plurianuals de suport tècnic i econòmic i també a les mesures de foment que ha de promoure el Departament de Cultura. (art. 21.2) Finalment, els arxivers que treballin en arxius del SAC podran gaudir dels serveis de formació, informació i documentació que ha de promoure la direcció del sistema. (COROMINAS I NOGUERA, 2002, 242)

ELS ARXIUS DE LA GENERALITAT

Segons l'article 26 de la Llei d'arxius, constitueixen els arxius de la Generalitat:

- L'Arxiu Nacional de Catalunya.
- L'Arxiu del Parlament de Catalunya, l'Arxiu del Síndic de Greuges, l'Arxiu de la Sindicatura de Comptes, l'Arxiu del Consell Consultiu i els arxius de les altres institucions de la Generalitat no dependents de la seva Administració.

- Els arxius centrals administratius dels departaments de la Generalitat, de les delegacions territorials del Govern, de les empreses, entitats i ens dependents de la Generalitat i de les entitats de dret públic vinculades a la Generalitat.
- La Xarxa d'Arxius Comarcals.

L'article 28 de la llei reserva als arxius centrals administratius dels departaments de la Generalitat les funcions de definir, implantar i fer el seguiment del sistema de gestió de la documentació en les fases activa i semiactiva del seu fons documental i la conservació de la documentació de la fase semiactiva i atribueix a l'Arxiu Nacional de Catalunya les funcions de la fase inactiva, preeminentment de gestió, custòdia, conservació i difusió dels fons documentals històrics. (article 27)

L'ARXIU NACIONAL DE CATALUNYA

L'Arxiu Nacional de Catalunya va ser creat el 1980 i té una doble funció: arxiu general de l'Administració, on conflueixen tots els fons generats per les conselleries de la Generalitat de Catalunya, les entitats autonòmiques, consorcis i empreses participades per l'Administració; i arxiu històric nacional, encarregat de recollir i conservar la documentació històrica que li sigui donada o cedida per particulars, empreses o institucions catalanes, a condició que l'actuació d'aquestes no es limiti al territori d'una comarca sinó a diverses o a tot el país. (MASACHS I SURIOL, 1994, 65)

ELS ARXIS COMARCALS

Els arxius comarcals formen part dels arxius de la Generalitat. La Xarxa d'Arxius Comarcals (XAC) recull els fons històrics de l'àmbit territorial de la seva comarca que provenguin de les administracions públiques territorials i institucions. També acull la documentació cedida en dipòsit o per donació per institucions o persones privades. (MASACHS I SURIOL, 1994, 66)

Els arxius comarcals són actualment un dels elements més genuïns del sistema arxivístic català. Responen en certa manera a la tradició arxivística iniciada per la Generalitat republicana als anys trenta i truncada per la Guerra Civil i la Dictadura. Van sorgir a principis de 1981 amb la signatura de convenis de creació entre el Departament de Cultura de la Generalitat i alguns ajuntaments capitals de comarca. (SANS I TRAVÉ, 1999, 82)

L'article 5 del decret de creació de l'Arxiu Nacional de Catalunya de 1980 ja preveia la possibilitat d'organitzar una xarxa d'arxius regionals o comarcals que tinguessin com a capçalera l'Arxiu Nacional de Catalunya. Però les dificultats que va partir al començament de la seva creació per la manca d'instal·lacions i personal, així com la falta de definició d'un projecte ambiciós i coherent autolimitaren les competències previstes, que van passar a ser exercides pels serveis administratius centrals. Així, quan el Departament de Cultura va crear la Xarxa d'Arxius Comarcals i la resta d'arxius de l'administració catalana mateixa, van ser adscrits al Servei d'Arxius. (SANS I TRAVÉ, 1999, 75)

La creació dels primers arxius comarcals es va avançar àdhuc a la Llei d'arxius i a les mateixes lleis d'organització territorial de 1987 per les quals la comarca passava a ser considerada l'organització politicoadministrativa més important de Catalunya. Fou la Llei d'arxius de 1985 la que va donar forma legal a la creació d'arxius comarcals. Quan entrà en vigor la llei ja estaven en funcionament els arxius comarcals de Montblanc, Santa Coloma de Farners, Balaguer, Vilafranca del Penedès, Cervera, la Bisbal d'Empordà i Valls. (MASACHS I SURIOL, 1994, 66) Així doncs, la Llei d'arxius de 1985, als articles 7, 8 i 9, i en especial el Decret 110/1988 sobre l'organització de la Xarxa d'Arxius Històrics Comarcals, van ser les dues lleis que van donar forma als arxius comarcals. Per altra banda, amb la Llei 6/1987, sobre l'organització comarcal i el Decret 208/1989 que la desenvolupava es van introduir canvis en la gestió dels arxius comarcals en el sentit que es van crear els consells comarcals i se'n va derivar a aquests les competències de la gestió dels arxius. (SANS I TRAVÉ, 1997, 83)

Tot això va ser també ratificat posteriorment a l'article 33 de la Llei d'arxius de 2001. Amb l'actual Llei d'arxius 10/2001, la Xarxa es passa a anomenar-se Xarxa d'Arxius Comarcals i als articles 29 i 30 defineix els arxius comarcals i en determina les funcions. La Xarxa d'Arxius Comarcals forma part dels arxius de la Generalitat (article 26) i la seva direcció és competència del Departament de Cultura. També és aquest qui ha de prestar suport tècnic i organitzatiu. (article 29.2)

D'entre les funcions dels arxius comarcals que indica la Llei d'arxius destaquen: (article 30.1)

- Coordinar i dirigir els programes específics sobre el patrimoni documental de la comarca i elaborar l'Inventari del patrimoni documental.
- Oferir serveis especialitzats complementaris i de suport als altres arxius de la comarca, especialment serveis d'assistència als arxius municipals dels municipis de fins a deu mil habitants.
- Ingressar, custodiar i difondre la documentació que estableix la Llei i vetllar pel compliment de la normativa d'arxius.

I s'estableix que la documentació que han de rebre és: (article 30.1)

- La documentació en fase semiactiva i inactiva dels òrgans o les entitats dependents de l'Administració de la Generalitat d'àmbit local o comarcal, del consell comarcal i del municipi on l'arxiu comarcal té la seu.
- La documentació històrica dels municipis de fins a deu mil habitants del seu àmbit territorial, amb l'acord previ de l'ajuntament i llevat dels que tinguin un arxiu propi integrat al Sistema d'Arxius de Catalunya.
- Els protocols notariais de més de cent anys i la documentació de l'Administració de justícia, dels registres públics i dels serveis de l'Estat corresponents a la comarca.

I de forma opcional també poden rebre: (article 30.3)

- La documentació en fase semiactiva dels ajuntaments de municipis de fins a deu mil habitants i d'altres ens i organismes públics de llur territori.
- La documentació d'altres persones físiques o jurídiques d'interès històric o cultural del respectiu àmbit territorial.

Així doncs, no representen només un dipòsit de fons històrics al servei de la investigació i la cultura, sinó que també són un centre de prestacions de serveis tècnics, assessorament i ajuda a les institucions de la comarca generadores de

documents, amb una atenció especial cap a l'Administració local. (SANS I TRAVÉ, 1997, 83)

La Xarxa d'Arxius Comarcals s'ha anat desplegant al llarg dels anys fins a completar la xarxa amb la construcció dels arxius a les comarques on encara no existien. Actualment totes les 41 comarques catalanes tenen arxiu comarcal, i les poques que encara no en tenen l'estan construint o almenys està projectat. Els arxius històrics provincials actuen d'arxiu comarcal a la comarca on tenen la seu.

ELS ARXIUS MUNICIPALS

Tots els municipis han d'organitzar la seva documentació a partir de la implementació d'un sistema de gestió documental (Llei d'arxius, art. 7) que els ha de permetre l'organització, la preservació, la difusió i l'accés als documents. Els municipis de més de 10.000 habitants ho han de fer a partir de l'arxiu municipal i els de menor nombre d'habitants ho poden fer a partir de les diferents fórmules que proposa la Llei:

- poden crear un arxiu municipal; en aquest cas, el seu professional responsable ha d'assumir-ne la definició, la implementació i el seguiment del sistema de gestió documental. (art. 31.2) En aquest supòsit, si l'arxiu municipal compleix els requisits que assenyala l'art. 21 pot sol·licitar la seva incorporació al SAC.
- poden acordar amb les institucions pertinents el dipòsit de la documentació de la fase semiactiva i/o la inactiva a l'arxiu comarcal; en aquest cas, seria el titular responsable d'aquest arxiu qui hauria d'assumir l'aplicació del sistema de gestió documental. (article 31.3)

La Llei reserva als arxius municipals la funció de definir, implantar i fer el seguiment del sistema de gestió de la documentació en les fases activa i semiactiva. També s'han d'encarregar de la gestió, custòdia, conservació i difusió de la documentació semiactiva i inactiva dels fons municipals i dels organismes i ens públics finançats majoritàriament per l'erari municipal (art. 32.1). A part d'aquestes funcions, els arxivers municipals tenen l'atribució de vetllar sobre el patrimoni documental del seu àmbit territorial.

3.3. Normativa legal

CONSTITUCIÓ ESPANYOLA

A Catalunya, la norma de rang superior que conforma el sistema arxivístic és la Constitució Espanyola, ja que determina que les comunitats autònomes tenen competència exclusiva sobre els arxius i els organismes propis i també el desenvolupament de la normativa que no es reservi l'Estat.

En aquests articles, l'Estat es reserva les competències exclusives en museus, biblioteques i arxius de titularitat estatal, tot i que se'n pot traspasar la gestió a les comunitats autònomes. (article 149.1) A aquestes se'ls reconeixen les competències en museus, biblioteques i conservatoris de música d'interès per a la comunitat autònoma. (article 148.1) No es fa, doncs, referència explícita als arxius però posteriorment totes les comunitats els han inclòs en els seus respectius estatuts.

ESTATUT D'AUTONOMIA DE CATALUNYA

La segona norma de rang superior que conforma el sistema arxivístic català és l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. L'Estatut d'Autonomia de 1979 a l'article 9 explicita la competència exclusiva de la Generalitat de Catalunya en cultura, patrimoni i arxius. També s'adjudica l'organització dels arxius de titularitat estatal que no es reservi l'Estat. (article 11)

La reforma de l'Estatut de 2006 ratifica allò que recull l'anterior estatut en matèria d'arxius. Concretament, l'article 127 assenyala les competències exclusives de la Generalitat en cultura, incloent-hi els arxius que integren el sistema. A més a més, remarca que en aquesta competència s'hi inclou l'establiment del règim jurídic dels centres que integren el sistema d'arxius, i també la conservació dels béns que integren el patrimoni documental català. Seguidament, el punt 2 del mateix article afegeix que la Generalitat té la competència executiva (no exclusiva) sobre els arxius estatals la gestió dels quals no es reservi expressament l'Estat, i això inclou la regulació del funcionament, l'organització i el règim de personal.

LLEI 13/1985 DE PATRIMONI HISTÒRIC ESPANYOL

La Llei 13/1985 de Patrimoni Històric Espanyol de 25 de juny de 1985 és una llei estatal d'aplicació general a tot l'Estat. La llei tracta conjuntament d'arxius, biblioteques

i museus i regula els documents que formen part del patrimoni documental espanyol i el seu accés. L'article 66 parla del sistema arxivístic espanyol i en diu que: *"constituyen los Sistemas Españoles de Archivos, de Bibliotecas y de Museos, respectivamente, los archivos, bibliotecas, y museos así como los servicios de carácter técnico o docente directamente relacionados con los mismos que se incorporen en virtud de lo que se disponga reglamentariamente"*.

Aquesta llei ofereix una visió excessivament cultural dels arxius i evidencia la pervivència d'una visió historicocultural dels arxius, ja que només ofereix una visió cultural dels arxius i no pas una visió administrativa. D'altra banda, com que no regula els arxius administratius, no regula de forma unitària els arxius. És, doncs, un desplegament normatiu molt pobre i que, per tant, és un instrument insuficient per a gestionar els arxius de l'Estat i per aconseguir una coordinació real entre les comunitats autònomes. En l'actualitat s'està treballant amb l'elaboració d'una nova llei específica d'arxius.

LLEI 10/2001, DE 13 DE JULIOL, D'ARXIVS I DOCUMENTS

El 2001 es va aprovar la Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'arxius i documents. S'encetava llavors una nova etapa en què la llei s'adequa a la realitat del país. És una de les legislacions més modernes de les que tenen les comunitats autònomes espanyoles. Segons aquesta llei, la gestió documental ha d'abraçar els fons documentals generats al llarg de tot el cicle de vida dels documents, atès que les funcions que la llei atribueix als arxivers abracen la documentació en les fases activa, semiactiva i inactiva. Així mateix, la inspecció ha de controlar els arxius privats que apleguen documents pertanyents al patrimoni documental de Catalunya.

Els punts més destacats de la Llei d'arxius de 2001 són que:

- Regula els arxius públics i també els arxius privats.
- Incorpora al sistema tant els arxius històrics com els arxius administratius i els arxius de gestió.
- Consagra la gestió documental com una metodologia d'aplicació obligatòria.
- Crea el sistema arxivístic que incorpora centres i també òrgans.

3.4. Política de gestió de documents

INSTITUCIONS	EDAT DELS DOCUMENTS – FASES D'ARXIU			
	GESTIÓ	ADMINISTRATIVA	INTERMÈDIA	HISTÒRICA
	0-5 anys	5-15 anys	15-30 anys	+ 30 anys
Parlament de Catalunya	Arxius de gestió	Arxiu del Parlament de Catalunya		
Departaments de la Generalitat	Arxius de gestió	Arxius centrals	Arxiu Nacional de Catalunya	
Organismes autònoms				
Empreses públiques				
Consorcis al 50%				
Delegacions territorials de la Generalitat	Arxius de gestió	Arxius centrals	Arxius històrics comarcals Arxius històrics provincials	
PERSONAL	Administratius	Cos superior d'arxivers de la Generalitat		

Taula 2. Política de gestió documental dels Arxius de la Generalitat. (Font: Núñez Fernández, 1999, 402)

La llei obliga tots els organismes públics a disposar d'un sistema de gestió documental. Segons l'article 7.1 de la Llei d'arxius i documents: *“totes les administracions i les entitats titulars de documents públics han de disposar d'un únic*

sistema de gestió documental que abasti la producció, la tramitació, el control, l'avaluació i la conservació dels documents i l'accés a aquests i en garanteixi el tractament correcte mentre siguin utilitzats administrativament en les fases activa i semiactiva". També han d'aplicar l'avaluació dels documents. Segons l'article 9: "un cop concloses les fases activa i semiactiva, s'ha d'aplicar a tots els documents públics la normativa d'avaluació, sobre la base de la qual se'n determina la conservació, per raó del valor cultural, informatiu o jurídic, o bé l'eliminació. Cap document públic no pot ésser eliminat si no se segueixen la normativa i el procediment establerts per via reglamentària".

3.5. Arxius privats

Pel que fa als arxius privats, els titulars de documents privats que formin part del patrimoni documental tenen les obligacions següents segons l'article 13 de la Llei d'arxius de 2001:

- Tenir-los ordenats i inventariats i lliurar una còpia de l'inventari al Departament de Cultura.
- Conservar-los íntegrament, no eliminar-los i no desmembrar els fons sense autorització prèvia del Departament de Cultura. I també informar de qualsevol canvi de titularitat.
- Permetre-hi l'accés a les persones que acreditin documentalment la condició d'investigadores. Per tal d'acomplir aquesta obligació, els titulars dels documents tenen dret a dipositar-los temporalment i sense cost en un arxiu públic del Sistema d'Arxius de Catalunya.

A més a més, l'article 14 recull que els propietaris de documents privats els poden dipositar en un arxiu públic.

3.6. Relacions amb l'Estat

El sistema arxivístic de l'Administració pública a Espanya es configura com un model descentralitzat que ens permet parlar de la convivència de diferents sistemes arxivístics: el de l'Administració de l'Estat i el de cadascuna de les administracions de

les comunitats autònomes. Llurs sistemes arxivístics funcionen, doncs, de manera autònoma, malgrat que hi ha una legislació estatal d'aplicació general: la Llei de Patrimoni Històric Espanyol.

Per altra banda, els arxius de titularitat estatal al territori català són competència exclusiva del Govern estatal segons la Constitució. La gestió d'aquests, però, ha estat cedida al Govern autonòmic.

Per sobre dels arxius comarcals hi ha els quatre arxius provincials, que són de titularitat estatal i gestió autonòmica. Aquests arxius van fer la funció d'arxiu històric quan no n'hi havia els comarcals i van recollir, i recullen, la documentació de l'administració perifèrica de l'Estat.

3.7. Personal dels arxius

El personal dels arxius catalans està regulat per l'article 22 de la Llei d'arxius i documents. L'article diu que els arxius integrats al Sistema d'Arxius de Catalunya han de disposar de personal tècnic i qualificat suficient en nombre per a cobrir les necessitats de l'arxiu i per a assolir els objectius de la Llei. També diu que s'ha de regular per reglament les titulacions i la formació que ha de tenir el personal tècnic dels arxius i les condicions que aquest personal ha de complir i, en tot cas, la direcció dels arxius ha d'ésser exercida per persones amb titulació universitària superior. (article 22.1)

Els centres d'arxiu de la Generalitat, en concret, són dotats de personal pertanyent al cos específic de titulats superiors de la Generalitat: arxivers, al qual s'ingressa per oposició. (SANS I TRAVÉ, 1997, 86)

4. El sistema arxivístic del Quebec

4.1. El sistema polític del Quebec

Per entendre el sistema arxivístic del Quebec primer n'hem de conèixer el sistema polític. El Quebec va ser una colònia francesa a l'Amèrica del Nord entre 1534 i 1763. Va ser poblat per francesos i és l'únic territori de l'Amèrica del Nord on es parla majoritàriament francès. Va ser conquerit pels britànics el 1763 i va ser unit el 1867 per l'Acta de l'Amèrica del Nord britànica a les províncies anglòfones de l'Ontàrio, Nova Brunsvic i Nova Escòcia. Aleshores va néixer el Canadà autònom. La resta del territori del Canadà es va anar descobrint i conquerint entre 1873 i 1949, fins a arribar a les 10 províncies actuals. (GARON, 1997, 201) Ja en l'Acta de 1867 (també anomenada Constitució del Canadà) es reparteixen les competències federals i provincials.⁴

La diferent percepció del federalisme canadenc entre els anglòfons i els francòfons ha creat, i crea, tota una sèrie de problemes polítics. Per una banda, el Govern del Quebec vol ocupar-se de totes les qüestions que afecten el seu territori, i per l'altra, el Canadà vol mantenir un govern central fort i assegurar el millor possible un desenvolupament harmoniós i uniforme a totes les províncies. (GARON, 1997, 202)

L'estructura del sistema polític al Quebec comprèn tres ordres:

- el Govern federal (o canadenc)
- el Govern provincial
- els consells municipals⁵

GOVERN FEDERAL

El Quebec forma part de la Federació Canadenca (el Canadà), que inclou altres nou províncies i tres territoris nòrdics.

El Parlament del Canadà està integrat principalment per la Cambra dels Comuns i el Senat. Els diputats federals fan les sessions a la Cambra dels Comuns. Són elegits per sufragi universal per exercir un mandat de cinc anys. El Quebec està representat en aquesta instància per 75 diputats. Els membres del Senat són nomenats pel primer

4 LINTEAU, P.-A. et al., *Histoire du Québec contemporain; vol. 1: De la Confédération à la crise*. p. 254 i 255.

5 <http://www.immigration-quebec.gouv.qc.ca/es/elegir-quebec/sociedad-valores/politico-judicial/index.html>

ministre del Canadà, a recomanació de les províncies. Un total de 23 senadors provenen del Quebec.

Aquestes institucions legislen sobre qüestions d'interès comú a tots els membres de la federació (defensa nacional, control de les fronteres, moneda, etc.), amb excepció dels sectors de competència exclusius de les províncies, ja que la Constitució canadenca reconeix el repartiment de poders entre el Govern federal i les províncies.⁶

GOVERN PROVINCIAL

L'Assemblea nacional del Quebec (en francès *Assemblée nationale du Québec*) és el nom del poder legislatiu de la província del Quebec. A la Constitució del Canadà va ser definida com a Assemblea legislativa del Quebec, i fins al 1968 s'anomenava així.

El Quebec té el seu propi govern, que administra les lleis votades per l'Assemblea nacional. L'Assemblea nacional té 125 diputats que representen i defensen els interessos de la població de les circumscripcions on van ser elegits. Tradicionalment es fan eleccions generals cada quatre anys. El partit polític que aconsegueix l'elecció del nombre més gran de diputats forma el Govern i el cap d'aquest partit accedeix al càrrec de primer ministre o de cap de govern.

L'Assemblea nacional legisla en les àrees que són de la seva competència. En especial, sobre educació, salut, justícia, recursos naturals i assumptes municipals.⁷ L'administració pública quebequesa no te parió, puix que és la més desenvolupada d'entre totes les províncies del Canadà. Té 17 ministeris i 130 organismes de tota mena. Entre les competències provincials hi ha la sanitat, l'educació, els afers municipals i l'administració de justícia.

⁶ <http://www.immigration-quebec.gouv.qc.ca/fr/avantages/societe-valeurs/politique-judiciaire/gouvernement-federal.htm>

⁷ <http://www.immigration-quebec.gouv.qc.ca/fr/avantages/societe-valeurs/politique-judiciaire/gouvernement-provincial.html>

GOVERN MUNICIPAL

Els municipis també tenen el poder d'adoptar reglaments en llurs sectors de competència, entre altres, els que concerneixen l'ordenació del territori. Els consells municipals, dirigits per un alcalde electe, són també elegits per la població per mitjà d'eleccions per sufragi universal.⁸

4.2. Configuració del sistema arxivístic

D'ençà de la constitució del Canadà el 1867 amb l'*Acta de l'Amèrica del Nord britànica*, es preveu que certs arxius serien enviats a les províncies del Quebec i l'Ontàrio. Poc després, el Quebec confirma el seu interès pels antics arxius del règim francès⁹ amb la Llei del Secretariat de 1868. (COUTURE, LAJEUNESSE, 1993, 315)

Però cal esperar fins al 1920 per veure els arxius quebequesos establerts com a institució. El primer arxiu nacional del Quebec es va anomenar Arxiu de la Província. Va ser instaurat pel Govern del Quebec però va dependre del Secretariat de la província fins al 1961. El Secretariat de la província era una entitat administrativa assimilable a un ministeri a la qual se li confiaven un gran nombre de responsabilitats menors de tota mena. (GARON, 1997, 207)

Entre 1960 i 1970 va tenir lloc l'anomenada Revolució tranquil·la. Va ser un procés modernitzador i de transformació social, econòmica i cultural. Aleshores es modernitzen les estructures administratives i el Govern i es formen els arxius del Quebec com els coneixem avui. La documentació administrativa del Govern i dels tribunals es confia als arxivers i aquests comencen a actuar en els documents administratius d'aquests organismes. Abans d'això, de 1920 a 1960, els arxius havien estat un simple servei de conservació dels documents del període colonial. (GARON, 1997, 207)

A partir de 1961, els arxius històrics van passar a ser responsabilitat del Ministeri d'Afers Culturals (MAC) (anomenat a partir dels anys 90 Ministeri de la Cultura i posteriorment de la Cultura i les Comunicacions) en virtut de la llei constitutiva d'aquest. Els arxius administratius, per contra, van romandre sota l'autoritat del

⁸ <http://www.immigration-quebec.gouv.qc.ca/fr/avantages/societe-valeurs/politique-judiciaire/conseils-municipaux.html>

⁹ El Quebec conservava, i encara avui conserva, els arxius del període colonial francès. Abracen la cronologia de principis del segle XVII a 1763 i tracten temes de jurisdicció de terres, l'ordre públic i l'educació.

Secretariat de la província. Posteriorment, el 1969, el Ministeri d'Afers Culturals va obtenir la responsabilitat total de tots els arxius de la província gràcies a la derogació de la Llei del Secretariat. Llavors els arxius es van passar a anomenar-se "Arxius nacionals", per correspondència amb la "Biblioteca Nacional" que s'acabava de crear. Llavors també es va crear la figura del conservador de l'Arxiu Nacional. Aquesta política va ser completada per la Decisió del Consell del Tresor del Quebec del 9 de novembre de 1976 que va instaurar la gestió documental en l'administració. (COUTURE, LAJEUNESSE, 1993, 315)

És també en aquest període quan el Govern decideix regionalitzar els serveis (sens cap descentralització de govern) amb l'objectiu d'oferir uns millors serveis a la població. El 1971, els Arxius nacionals van obrir el primer centre regional a Mont-real, i durant els deu anys següents es va completar la xarxa amb l'obertura de set centres més. (GARON, 1997, 208)

Finalment, als anys vuitanta s'aproven dues lleis de gran importància i encara avui en vigor: la Llei sobre l'accés als documents dels organismes públics i sobre la protecció de la informació personal (1982), promoguda pel Ministeri de Comunicacions, i sobretot la Llei sobre els arxius (1983). Aquesta darrera llei recull la visió dels arxius quebequesos que engloben no solament els documents històrics o els produïts per l'Administració Pública, sinó també els de tota la societat. Es vol aconseguir un reflex significatiu de la societat actual i per això s'interessa pels documents des del moment de la seva producció. I la responsabilitat dels arxius no correspon només a les institucions sinó a tota la societat. (GARON, 1997, 204). Així doncs, la llei s'aplica tant als arxius públics com als privats i tant als actius o administratius com als inactius o històrics. És també important el fet que obliga tots els organismes públics a aplicar un calendari de conservació. (LOI SUR LES ARCHIVES, article 7)

L'aplicació de la llei i dels seus reglaments i polítiques ha ocupat gran part dels esforços dels arxivers i de les institucions del Quebec en els darrers anys.

4.3. Característiques

4.3.1. El sistema d'arxius del Quebec

BIBLIOTECA I ARXIUS NACIONALS DEL QUEBEC (BANQ)

La base del sistema arxivístic del Quebec és, sens dubte, la Biblioteca i Arxius nacionals del Quebec (BAnQ) (en francès: *Bibliothèque et Archives nationales du Québec* (BAnQ)). Es tracta de la institució cultural més gran del país. Va néixer de la fusió de la Biblioteca nacional del Quebec i dels Arxius nacionals del Quebec l'any 2006. Agrupa la biblioteca, el centre de conservació i una xarxa de nou centres d'arxiu regionals a Mont-real, Quebec, Gatineau, Rimouski, Rouyn-Noranda, Saguenay, Sept-Îles, Sherbrooke i Trois-Rivières, així com un centre de serveis a Gaspé.¹⁰ Així doncs, té presència a tot el territori del Quebec.

En aquests centres són conservats tant els arxius públics com els arxius públics dels ministeris i organismes governamentals relatius a l'aplicació de les polítiques governamentals a cada regió del Quebec. Per completar aquest patrimoni, la BAnQ àdhuc adquireix els arxius d'origen privat que provenen d'individus, famílies, organitzacions i empreses de diferents tipus i que han treballat en el desenvolupament polític, econòmic, social i cultural del Quebec.

En total, els Arxius nacionals del Quebec s'han d'ocupar de més de 3.800 organismes públics i conservar-ne els documents inactius de 175. (GARON, 1997, 202)

¹⁰ http://www.banq.qc.ca/a_propos_banq/informations_pratiques/centres_archives/index.html

Xarxa d'arxius regionals de la Direcció general dels Arxius de la Biblioteca i Arxius nacionals del Quebec
<p>Centre d'arxius de Bas-Saint-Laurent i de la Gaspésie-Îles-de-la-Madeleine (a Rimouski)</p> <p>Centre de serveis de Gaspé</p> <p>Centre d'arxius de Saguenay-Lac-Saint-Jean (a Saguenay)</p> <p>Centre d'arxius de Quebec</p> <p>Centre d'arxius de la Mauricie i del Centre-du-Québec (a Trois-Rivières)</p> <p>Centre d'arxius de l'Estrie (a Sherbrooke)</p> <p>Centre d'arxius de Mont-real</p> <p>Centre d'arxius de l'Outaouais (a Gatineau)</p> <p>Centre d'arxius de l'Abitibi-Témiscamingue i del Nord-du-Québec (a Rouyn-Noranda)</p> <p>Centre d'arxius de la Côte-Nord (a Sept-Îles)</p>

Taula 3. Xarxa d'arxius regionals de la Direcció general dels Arxius de Biblioteca i Arxius nacionals del Quebec. (Font: pàgina web de la Biblioteca i Arxius nacionals del Quebec)

D'aquesta manera, hi ha una descentralització de la custòdia dels arxius, atès que són conservats a la regió on han estat creats. Aquesta descentralització es recolza, entre altres, sobre la xarxa dels centres d'arxiu dels Arxius nacionals i la reagrupació de centres d'arxiu privats. (GADOURY, NAHUET, 2005, 18) La regionalització del servei d'arxius no ha conduït a una descentralització administrativa. El conservador general determina el personal i els pressupostos seguint la prioritat que ell determina. I els locals i el material estan sota la jurisdicció del ministeri de Treballs Públics. (COUTURE, LAJEUNESSE, 1993, 315)

DIRECCIÓ GENERAL DELS ARXIUS NACIONALS DEL QUEBEC

La direcció general dels Arxius nacionals del Quebec es troba sota l'autoritat del conservador general. Està integrada per tres òrgans:

- Direcció del Centre d'Arxius de Quebec, creat el 1920 en principi per conservar-hi els arxius governamentals.
- Direcció del Centre d'Arxius de Mont-real, que dona servei a la ciutat de Mont-real, que és la més gran de la província.
- Direcció de la xarxa dels set centres nacionals (Xarxa de centres regionals), creada entre 1971 i 1981.

Cadascun d'aquests òrgans està sota la direcció d'un conservador adjunt. (COUTURE, LAJEUNESSE, 1993, 316)

4.3.2. Òrgans

MINISTERI DE CULTURA (ANTIC MINISTERI D'AFERS CULTURALS)

És el màxim responsable dels arxius. N'assegura la tutela i nomena el conservador dels Arxius nacionals del Quebec. El ministre té delegats els seus poders d'aprovació i modificació dels calendaris de conservació en el conservador dels Arxius nacionals (per tot el Quebec), als conservadors adjunts responsables de les regions administratives de Quebec i Mont-real i a un quart delegat designat pel conjunt de les altres regions de la província. El ministre també té el poder de signar acords amb organismes públics o privats que vulguin dipositar els arxius inactius, poder que també ha estat delegat al conservador general. Finalment, el ministre té la competència de decidir l'eliminació de documents inactius irremeiablement malmesos o jutjats inútils de conservar, competència que ha estat delegada als conservadors adjunts. (COUTURE, LAJEUNESSE, 1993, 315)

BIBLIOTECA I ARXIUS NACIONALS DEL QUEBEC (BANQ)

Formen una direcció general dins del Ministeri de Cultura i Comunicacions. El mandat dels Arxius nacionals del Quebec es basa en tres punts: (GARON, 1997, 203)

- 1- Definir i proposar al Govern orientacions sobre la gestió dels arxius públics del Quebec durant tot el cicle de vida dels documents i sobre l'organització dels arxius privats.
- 2- Assegurar l'aplicació de la llei, les polítiques i reglaments adoptats.
- 3- Aplicar ells mateixos, als documents inactius del Govern i dels tribunals, les decisions preses pel Govern.

La Llei sobre els arxius, completada per diferents reglaments, atorga als Arxius nacionals el poder d'identificar i aprovar el calendari de conservació de cada organisme públic. A més, tenen l'obligació de conservar els documents del Govern i dels tribunals. (GARON, 1997, 205) (LOI SUR LES ARCHIVES, articles 7 i 15)

Al Quebec, la Llei sobre els arxius dóna als Arxius nacionals del Quebec un rol de primer ordre en la gestió completa del cicle de vida dels documents dels ministeris i organismes governamentals. Segons la llei, els organismes del sector públic (departaments del Govern central i els organismes) i semipúblics (sector de la sanitat i dels serveis socials, sector municipal i sector de l'educació) han de dotar-se obligatòriament d'un calendari de conservació a fi de gestionar els seus documents i preveure'n la transferència, si s'escau, per a la conservació permanent. (GADOURY, NAHUET, 2005, 17)

Els Arxius nacionals tenen, doncs, la responsabilitat de dirigir la gestió dels arxius dels organismes considerats públics (Govern, tribunals, municipis, comissions escolars i universitats, hospitals i altres establiments de salut). Han de fer aplicar la política de gestió documental dels documents inactius i assegurar-se que cada organisme adopta i aplica una política de gestió per als seus documents actius i semiactius, segons el que determina la Llei sobre els arxius. Són també els Arxius nacionals els que identifiquen les sèries que hauran de ser conservades i els que aproven els terminis de conservació per a cada una d'aquestes. Alhora fa d'òrgan consultiu per a tots els organismes del Govern i de la xarxa, amb l'objectiu d'ajudar-los a complir la Llei sobre els arxius, a més d'aportar-los-hi ajuda tècnica. (GARON, 1997, 205)

Per facilitar la preparació de calendaris de conservació hi ha 14 models, elaborats juntament amb els serveis jurídics, que recullen els documents comuns a cada tipus d'organisme: ministeris, municipis, comissions escolars, etc. (LLANSÓ I SANJUAN, 1993, 132) El 1997 s'havien analitzat i aprovat els calendaris de conservació del 90%

dels 3.800 organismes públics sotmesos a la Llei sobre els arxius. (GARON, 1997, 206)

CONSERVADOR DE L'ARXIU NACIONAL DEL QUEBEC

El conservador dels Arxius nacionals és la figura més prominent dins dels Arxius nacionals i té les següents competències segons la Llei: (LOI SUR LES ARCHIVES, art. 30)

- 1- Demanar la informació necessària per a l'aplicació de la Llei i dels reglaments.
- 2- Reivindicar els arxius públics posseïts sense dret.
- 3- Prendre possessió dels arxius públics dels quals en perill la conservació.
- 4- Adquirir arxius.
- 5- Reproduir arxius.

COMISSIÓ DELS BÉNS CULTURALS

La Comissió de Béns Culturals del Quebec és un òrgan consultiu que depèn del Ministeri de Cultura. La seva missió és donar suport al ministre responsable de la salvaguarda i la valorització del patrimoni cultural del Quebec. La Comissió es compon de dotze membres. Els membres són nomenats pel Govern d'acord amb la seva experiència, formació i experiència en diversos camps relacionats amb el patrimoni cultural.

COMITÈ DELS ARXIS DE LA COMISSIÓ DELS BÉNS CULTURALS

El Comitè dels Arxius dins de la Comissió dels Béns Culturals té també funcions consultives. Els seus membres són nomenats pel Govern i representen diferents sectors relacionats amb el món dels arxius. La seva acció consisteix, bàsicament, a donar la seva opinió sobre l'avaluació i tria dels documents d'arxiu, sobre les demandes relacionades amb el servei d'arxius privats i sobre el dipòsit de documents inactius en un organisme públic o a un servei d'arxius privats. Entre les seves funcions destaca la que indica la Llei sobre els arxius: *“abans d'aprovar o modificar un calendari de conservació, la Biblioteca i Arxius nacionals pot demanar l'assessorament de la Comissió de Béns Culturals.”* (LOI SUR LES ARCHIVES, art. 11)

4.4. Normativa legal

4.4.1. Canadà

La legislació promulgada a escala federal canadenc és d'aplicació al Quebec i a les altres províncies de l'Estat.

LLEIS FEDERALS
<i>Canada Evidence Act</i> (2004) <i>Library and Archives Canada Act</i> (2004) <i>Personal Information Protection and Electronic Documents Act</i> (2000) <i>Access to Information Act</i> (2000) <i>Privacy Act</i> (2004)
LLEIS PROVINCIALS
<u>Colúmbia Britànica</u> – <i>Document Disposal Act</i> (1996); <i>Museum Act</i> (2003) <u>Manitoba</u> – <i>Manitoba Archives and Record Keeping Act</i> (2001) <u>Nova Escòcia</u> – <i>Government Records Act</i> (1995-96); <i>Public Archives Act</i> (1998) <u>Quebec</u> – <i>Loi sur les archives</i> (1983)

Taula 4. Lleis federals i provincials d'arxius al Canadà. (Font: InterPARES Project. *Archives Legislation Study Report*, pàg. 41)

4.4.2. Quebec

LLEI SOBRE ELS ARXIUS

La “*Loi sur les archives*” (Llei sobre els arxius o Llei d'arxius) és la llei principal en matèria d'arxius al Quebec. En ella es defineix que la Biblioteca i Arxius nacionals del Quebec és l'òrgan director i qui estableix les polítiques. La llei s'aplica als documents actius, semiactius i inactius del Govern i de tots els organismes considerats públics, així com als arxius privats.

La Llei sobre els arxius obliga el ministre de Cultura a “*adoptar una política de gestió de documents actius i semiactius [i inactius] dels organismes públics*”, però cal assenyalar que el que es defineix com un organisme públic en la Llei del Quebec és molt més ampli que en altres províncies del Canadà, segons es desprèn de la legislació. La Llei del Quebec és única en relació amb les altres lleis d'arxius del Canadà en el sentit que estableix una autoritat central a la província per a la gestió de documents. (INTERPARES 2, *Archives Legislation Study Report*, pàg. 36)

ORGANISMES PÚBLICS

Segons la Llei, els documents públics són aquells que emanen dels organismes públics següents: (LOI SUR LES ARCHIVES, Annex)

- 1- El Govern, el Consell Executiu, el Consell del Tresor, els ministeris i els organismes governamentals dels quals el Govern o un ministre en nomenin almenys la majoria dels membres.
- 2- El lloctinent-governador, l'Assemblea nacional, tota persona designada per aquesta per exercir una funció delegada i tot organisme els membres dels quals els nomeni l'Assemblea.
- 3- Els tribunals, els coronels i els comissaris-investigadors.
- 4- Les municipalitats i els organismes que deleguin de la seva autoritat.
- 5- Les societats de transport públic instituïdes per la Llei sobre les societats de transport públic.
- 6- Les comissions escolars i els establiments públics d'ensenyament.
- 7- Les institucions públiques de salut o de serveis socials.

La Llei obliga tots aquests organismes a dotar-se d'un sistema de gestió documental de documents actius i semiactius i a fer-se'n càrrec dels inactius. La Llei és aplicada rigorosament al sector públic i dirigeix l'acció dels Arxius nacionals amb els organismes privats per assegurar-ne la conservació i la difusió dels documents essencials per al coneixement de la història del Quebec. (GARON, 1997, 204)

La Llei ha estat completada per quatre polítiques adoptades pel ministre de la Cultura i dos reglaments adoptats pel Govern. Tres d'aquestes polítiques precisen les obligacions dels organismes públics a cada estadi de la vida dels documents, mentre

que l'altra dirigeix l'acció dels Arxius nacionals en la gestió dels arxius privats. Pel que fa als reglaments, tracten sobre l'elaboració i aprovació dels calendaris de conservació dels documents dels organismes públics, d'una part, i sobre els acords amb serveis d'arxius privats, de l'altra. (GARON, 1997, 204)

LLEI SOBRE L'ACCÉS ALS DOCUMENTS

La "*Loi sur l'accès aux documents des organismes publics et sur la protection des renseignements personnels*" (Llei sobre l'accés als documents dels organismes públics i sobre la protecció de la informació personal) va ser aprovada el 1982 i obliga tots els organismes públics i semipúblics a fer llurs documents accessibles a tots els ciutadans que hi vulguin accedir. Per tal d'aconseguir-ho, obliga a inventariar tots els documents dels organismes. Aquesta llei va forçar totes les administracions públiques que encara no s'encarregaven de llurs documents a fer-se'n càrrec. (GARON, 1997, 204)

4.5. Política de gestió de documents

4.5.1. Actius i semiactius

La Llei sobre els arxius, tot i ser aprovada l'any 1983, s'ha revelat veritablement moderna. Ja des de llavors es va fer palesa la necessitat de controlar els documents d'ençà de la seva creació, i que era ben inútil gestionar només transferències finals desordenades. (GARON, 1977, 205) La llei obliga cada organisme a encarregar-se de la conservació dels seus documents. En especial, els organismes públics han de fer servir un sistema de gestió documental des de l'inici de la producció documental, tot aplicant els anomenats calendaris de conservació aprovats pels Arxius nacionals. Als calendaris de conservació, hi consta la disposició de cada document i els terminis de transferència. Exerceixen, així, una influència directa sobre la gestió dels documents actius i semiactius dels ministeris i organismes governamentals. L'objectiu dels Arxius nacionals és controlar el conjunt de la cadena documental per tal d'assegurar-se que els millors documents els arriben adequadament i segons un ritme preestablert per ésser conservats permanentment. (GADOURY, NAHUET, 2005, 18)

La legislació permet el reagrupament d'arxius de manera que els arxius d'un organisme es conservin en un altre. Hom preveu que no tots els organismes públics poden ni han d'obrir el seu propi servei d'arxius. La legislació en recull les modalitats

disponibles i tothora cal l'aprovació del conservador general dels Arxius nacionals. (GARON, 1997, 205)

Per completar l'aparell de gestió de documents inactius, el govern va crear el Centre de Documents Semiactius l'any 1977. Des de 1984 està sota el control dels Arxius nacionals i actualment el Govern ha decidit confiar-ne la gestió a una empresa privada. El Centre conserva els expedients dels 17 ministeris i de 45 organismes governamentals. No accepta transferències de documents que no hagin passat pel procés de tria i eliminació, és a dir, que no se'ls hagi aplicat un calendari de conservació. (LLANSÓ I SANJUAN, 1993, 126-127)

FUNCIONS DE LA BIBLIOTECA I ARXIUS NACIONALS DEL QUEBEC GESTIÓ DE DOCUMENTS ACTIUS I SEMIACTIUS	
<u>POLÍTICA</u>	<u>ORGANISMES</u>
estableix la política de gestió de documents actius i semiactius. <i>aprovada prèviament pel Govern.</i>	El Govern, el Consell Executiu, el Consell del Tresor, els ministeris i els organismes governamentals.
proposa una política de gestió de documents actius i semiactius. <i>aprovada prèviament pel ministre de Cultura i de Comunicacions.</i>	El lloctinent-governador, l'Assemblea nacional i organismes derivats, i els tribunals, coronels i comissaris-investigadors.
aconsella en la política de gestió de documents actius i semiactius.	Les comunitats metropolitanes de Mont-real i de Quebec, les societats de transport públic, les comissions escolars i universitats, les institucions de salut i serveis socials.

Taula 5. Funcions de la Biblioteca i Arxius nacionals del Quebec. Gestió de documents actius i semiactius. (Font: *Loi sur les archives*, articles 4, 5, 6 i annexos 1r, 2n, 3r, 4t, 5è, 6è i 7è)

ELS CALENDARIS DE CONSERVACIÓ

En els darrers anys, l'elaboració de calendaris de conservació de documents ha estat la principal línia de treball dels arxivers del Quebec. El calendari de conservació descriu el conjunt de sèries d'expedients relatius a les activitats de l'organisme, per a les quals es determinen els períodes de conservació – en l'estadi actiu i semiactiu – i una forma de disposició – en l'estadi inactiu—. De cada sèrie se n'indica la durada de la conservació a les oficines, les finalitats administratives i legals que té, la durada de l'emmagatzematge al dipòsit de documents semiactius i la raó segons els seus valors administratius i legals, i finalment, la destrucció o conservació total o en part. (LLANSÓ I SANJUAN, 1993, 131-132)

Diu la llei que *“tot organisme públic ha d'establir i mantenir un calendari de conservació que determini els períodes d'utilització i els suports de conservació dels seus documents actius i semiactius i que indiqui quins documents inactius es conserven de forma permanent i quins són eliminats”*. (LOI SUR LES ARCHIVES, art. 7) Tots els organismes públics han de remetre els seus calendaris de conservació als Arxius nacionals. La majoria d'organismes (tret del lloctinent-governador i l'Assemblea nacional) depenen dels Arxius nacionals per l'aprovació de llurs calendaris. Els Arxius nacionals, per la seva part, poden modificar un calendari de conservació sotmès a la seva aprovació (LOI SUR LES ARCHIVES, art. 9) i també un de ja aprovat. (LOI SUR LES ARCHIVES, art. 11)

OBLIGACIONS DELS ORGANISMES PEL QUE FA AL CALENDARI DE CONSERVACIÓ GESTIÓ DE DOCUMENTS ACTIUS I SEMIACTIUS	
<u>POLÍTICA</u>	<u>ORGANISMES</u>
han de sotmetre a l'aprovació de la Biblioteca i Arxius nacionals llur calendari de conservació i cadascuna de les modificacions.	El Govern, el Consell Executiu, el Consell del Tresor, els ministeris i els organismes governamentals, i els tribunals, coronels i comissaris-investigadors.
remeten una còpia de llur calendari de conservació i cadascuna de les modificacions a la Biblioteca i Arxius nacionals amb la finalitat d'informar.	El lloctinent-governador, l'Assemblea nacional i organismes derivats.
han de sotmetre a l'aprovació de la Biblioteca i Arxius nacionals llur calendari de conservació i tota modificació relativa a l'addició de nous documents o relativa als documents de conservació permanent.	Les comunitats metropolitanes de Mont-real i de Quebec, les societats de transport públic, les comissions escolars i universitats, les institucions de salut i serveis socials.

Taula 6. Obligacions dels organismes pel que fa al calendari de conservació. (Font: *Loi sur les archives*, article 8 i annexos 1r, 2n, 3r, 4t, 5è, 6è i 7è.)

4.5.2. Inactius

La gestió dels documents històrics del Govern és responsabilitat dels Arxius nacionals. Aquests els conserven al centre d'arxius de la xarxa més proper al lloc de creació dels documents. Així doncs, els documents produïts pels serveis governamentals de cada regió són dipositats en el centre regional dels Arxius nacionals que serveix aquella regió. De la mateixa manera, els Arxius nacionals es fan càrrec dels arxius judicials. (GARON, 1997, 206)

Els Arxius nacionals estableixen una política de gestió de documents inactius dels organismes públics. Aquesta política haurà de ser prèviament autoritzada pel ministre. A més a més, en coordinaran l'aplicació i el seguiment i assessoraran els organismes en aquesta matèria. (LOI SUR LES ARCHIVES, art. 14)

FUNCIONS DE LA BIBLIOTECA I ARXIUS NACIONALS DEL QUEBEC GESTIÓ DE DOCUMENTS INACTIUS	
<u>POLÍTICA</u>	<u>ORGANISMES</u>
han de transferir una vegada l'any a la Biblioteca i Arxius nacionals els documents inactius dels quals el calendari de conservació en preveu la conservació permanent.	El Govern, el Consell Executiu, el Consell del Tresor, els ministeris i els organismes governamentals, i els tribunals, coronels i comissaris-investigadors.
poden transferir i dipositar llurs documents a la Biblioteca i Arxius nacionals.	El lloctinent-governador, l'Assemblea nacional i organismes derivats.
han d'assumir la gestió de llurs documents inactius.	Les comunitats metropolitanes de Mont-real i de Quebec, les societats de transport públic, les comissions escolars i universitats, les institucions de salut i serveis socials.

Taula 7. Funcions de la Biblioteca i Arxius nacionals del Quebec. Gestió de documents inactius.
(Font: *Loi sur les archives*, article 15 i annexos 1r, 2n, 3r, 4t, 5è, 6è i 7è)

Els Arxius nacionals poden, després de consultar l'opinió de la Comissió de Béns Culturals, i previ acord amb un organisme públic o un servei d'arxius privats acreditat, dipositar en aquests documents inactius que li hagin estat transferits. També poden autoritzar a un organisme públic a dipositar, després d'acord amb un altre organisme públic o un servei d'arxius privats acreditat, els seus documents inactius en aquest

organisme o servei. (LOI SUR LES ARCHIVES, art. 16) També, recull la llei que si un organisme públic cessa les seves activitats i ningú se'n fa càrrec dels seus documents, aquests seran transferits a la Biblioteca i Arxius nacionals. (LOI SUR LES ARCHIVES, art. 17)

A més a més, la legislació preveu que serveis privats d'arxius puguin fer-se càrrec d'arxius públics, sempre que aquestes empreses hagin estat reconegudes pels Arxius nacionals. (LOI SUR LES ARCHIVES, art. 30.1) Aquesta disposició ha permès la constitució d'una xarxa de 22 empreses d'arxius (l'any 1997) que es dediquen a la gestió i conservació d'arxius privats i públics. Aquestes empreses són finançades en part pel Govern, així que els usuaris només han de pagar una part del preu real. D'aquesta manera se n'assegura l'estabilitat. (GARON, 1997, 205 i 209)

4.6. Arxius privats

Pel que fa als arxius privats, s'han establert a cada regió els organismes que recolliran els arxius privats segons el tema dels documents. Per exemple, a la regió de Mont-real, la Universitat del Quebec a Mont-real s'ha compromès a adquirir arxius privats sobre el món del treball,¹¹ el Centre canadenc d'arquitectura, els fons d'arquitectes,¹² la Biblioteca Nacional del Quebec, els dels escriptors, i els Arxius nacionals, els dels antics ministres. (GARON, 1997, 206) També hi ha associacions d'història i de memòria que recullen fons privats, com per exemple la que ha creat els Arxius gais del Quebec.¹³

Segons la Llei sobre els arxius, *“una persona o un organisme pot demanar a la Biblioteca i Arxius nacionals el seu servei d'arxius privats. La Biblioteca i Arxius nacionals pot, després de demanar l'opinió de la Comissió de Béns Culturals, aprovar el servei quan es compleixin les condicions que reglamentàriament es determinin, així com les determinades per la Biblioteca i Arxius nacionals de conformitat amb les directrius determinades pel ministre”*. (LOI SUR LES ARCHIVES, art. 22)

¹¹ <http://www.archives.uqam.ca/index.htm>

¹² <http://www.cca.qc.ca/fr>

¹³ <http://www.agq.qc.ca/index.php/fr/>

4.7. Relacions amb l'Estat

Ja des de la constitució del Canadà el 1867 es reparteixen les competències federals i provincials. Les qüestions d'interès comú, com la defensa, el comerç, la moneda, els bancs, el dret criminal i els afers amb els autòctons serien competència del Govern federal, mentre que les qüestions relatives a l'organització social i cultural de les poblacions, com la propietat i els drets civils, la salut, els terrenys públics, l'organització municipal, l'educació i l'Administració de justícia serien competència del Govern provincial.¹⁴

Aquest repartiment de poders es fa de forma total i exclusiva, i la gestió dels documents igualment es fa en total autonomia. Així, els Arxius nacionals del Quebec no tenen cap vincle amb els Arxius nacionals del Canadà. I com que el Govern federal, malgrat les seves nombroses intrusions en camps de competència provincial, mai no ha intervingut en els arxius, els Arxius nacionals del Quebec són completament autònoms i no mantenen cap relació de jerarquia ni funcional amb els Arxius nacionals del Canadà. L'única responsabilitat d'aquests al Quebec es limita als documents produïts pels serveis del Govern federal establerts a la província. Això no obstant, no impedeix una excel·lent col·laboració entre ambdues institucions, com per exemple en la preparació de congressos internacionals d'arxius. (GARON, 1997, 202)

4.8. Personal dels arxius

Els Arxius nacionals del Quebec tenien el 1997 un total de 130 empleats repartits desigualment entre la ciutat de Quebec, on n'hi havia la meitat, Mont-real, amb uns quaranta, i les set altres ciutats capitals de regions administratives amb tres empleats cadascuna, dels quals un era arxiver. En total s'administraven un fons de 35 kilòmetres lineals de documents escrits, prop d'un milió i mig de mapes i plànols, vuit milions de fotografies, més de 12 mil hores de vídeo i 25 mil d'enregistraments sonors. Es rebien 100.000 usuaris per any i s'analitzaven els calendaris de conservació de més de 3.800 organismes públics. A més d'aportar l'ajuda necessària a l'aplicació de la Llei sobre els arxius. (GARON, 1997, 203)

14 LINTEAU, P.-A. et al., *Histoire du Québec contemporain; vol. 1: De la Confédération à la crise*. p. 254 i 255.

Els nou centres regionals reben el suport d'un equip d'onze persones que els forneixen de serveis col·lectius, com ara les comunicacions, el desenvolupament de serveis informàtics i la interpretació de les lleis aplicables als arxius. (GARON, 1997, 203)

Els arxivers quebequesos, des de l'aprovació de la Llei sobre els arxius de 1983, s'han especialitzat a ser consellers de gestió dels documents administratius per al personal dels organismes públics, és a dir, en la gestió integral de documents administratius i històrics. (GARON, 1997, 205)

El conservador dels Arxius nacionals i els altres funcionaris són triats seguint la Llei sobre la Funció Pública per via de concurs. L'estatut dels arxivers al Quebec és d'agents culturals. Pel que fa a la formació, tant els Arxius nacionals com l'Associació d'arxivers del Quebec (AAQ) fan programes de formació. (COUTURE, LAJEUNESSE, 1993, 325)

5. Comparació

5.1. Configuració del sistema arxivístic

Al Quebec és durant la dècada 1960-1970 que es modernitza l'aparell governamental i es creen els Arxius nacionals i apareix l'interès pels arxius, tant històrics com administratius. És llavors quan la documentació administrativa del Govern i dels tribunals es confia als arxivers i aquests comencen a actuar sobre els documents administratius d'aquests organismes. Ja el 1976, una decisió del Consell del Tresor del Quebec va instaurar la gestió documental en l'Administració pública. Aquest procés culmina amb el naixement, el 1983, de la Llei sobre els arxius. Per contra, a Catalunya no és fins a l'arribada de la democràcia i en especial fins al 1980 que no es comença a configurar el sistema arxivístic actual. Tanmateix, es comença a configurar amb bastants incerteses i contradiccions. Això és palès en el paper director que inicialment es volia donar a l'Arxiu Nacional de Catalunya i que després es va atorgar a la Subdirecció d'Arxius. I també l'aprovació d'una primera llei d'arxius el 1985 que va haver de ser derogada i modificada completament el 2001 per obsoleta.

Hi ha, doncs, un endarreriment temporal en la configuració del sistema arxivístic. Un altre exemple són les xarxes d'arxius: la Xarxa d'Arxius Regionals del Quebec va ser creada entre 1971 i 1981 mentre que la Xarxa d'Arxius Comarcals catalana es va començar a dibuixar a mitjan anys vuitanta i encara avui no és del tot completa.

5.2. Xarxa de centres d'arxiu

A Catalunya hi ha la Xarxa d'Arxius Comarcals mentre que al Quebec tenen la Xarxa d'Arxius Regionals. La xarxa del Quebec és de nou centres d'arxiu mentre que els arxius comarcals seran un total de 41. A més del nombre, també cal destacar la dimensió territorial a la qual donen servei aquests arxius, que és molt més gran al Quebec que a Catalunya.

Tots dos tipus de centres acullen tant documents públics de l'actuació de l'Administració pública en el seu marc territorial com documents històrics i arxius privats cedits o adquirits. De la mateixa manera, tots dos presten serveis tècnics, assessorament i ajuda a les institucions de la regió generadores de documents, amb una atenció especial cap a l'Administració local.

Pel que fa a la gestió a Catalunya, la gestió dels arxius comarcals és local però la titularitat és autonòmica. Al Quebec, la titularitat de la xarxa és dels Arxius nacionals i el conservador general en disposa el personal i els pressupostos seguint la prioritat que ell determina. Els edificis i el material són també propietat dels Arxius nacionals. Així doncs, es pot afirmar que la regionalització del servei d'arxius no ha conduït a una descentralització administrativa, ja que els Arxius nacionals en continuen sent l'òrgan cabdal director.

El decret de creació de l'Arxiu Nacional de Catalunya de 1980 preveia la possibilitat d'organitzar una xarxa d'arxius regionals o comarcals que tinguessin com a capçalera l'Arxiu Nacional de Catalunya a l'estil quebequès, però no es va arribar a fer i finalment, quan el Departament de Cultura va crear la Xarxa d'Arxius Comarcals i la resta d'arxius de l'administració catalana mateixa, van ser adscrits al Servei d'Arxius.

5.3. Direcció del sistema

La base del sistema arxivístic del Quebec és la institució denominada Biblioteca i Arxius nacionals del Quebec, que és la institució cultural més gran del país. Forma part d'una direcció general dins del Ministeri de Cultura i Comunicacions, i és l'òrgan director i qui estableix les polítiques arxivístiques que cal seguir. El Ministeri de Cultura i Comunicacions és el màxim responsable dels arxius.

A Catalunya, fa funcions anàlogues la Subdirecció d'Arxius i Documents. Aquesta impulsa, coordina i elabora la normativa dels centres del Sistema d'Arxius de Catalunya. A més a més, dirigeix el funcionament dels arxius de la Generalitat i estableix les polítiques d'actuació arxivística. La Subdirecció d'arxius fa inspecció d'arxius públics i privats, igual que els Arxius nacionals al Quebec. I també, la direcció del sistema ha de promoure un seguit de serveis que han de donar suport tècnic i especialitzat als professionals, igual que al Quebec els Arxius nacionals.

Tant la subdirecció catalana com els Arxius nacionals acompanyen aquesta responsabilitat amb la d'òrgan consultiu per a tots els organismes del govern i de la xarxa, amb l'objectiu d'ajudar-los a complir la llei i oferir-los ajuda tècnica.

El Quebec segueix un model centralitzat de sistema d'arxius dins del seu territori a causa de la importància i el control que tenen els Arxius nacionals sobre la totalitat dels arxius públics i privats del Quebec. A Catalunya, la Subdirecció d'Arxius no té tanta força com tenen els Arxius nacionals al Quebec.

5.4. Normativa legal

La legislació promulgada a escala federal canadenc és d'aplicació al Quebec i a la resta de províncies de l'Estat. D'igual forma, les lleis estatals espanyoles s'apliquen a Catalunya, però només als arxius de titularitat estatal, ja que els de titularitat autonòmica i local són competència de la Generalitat de Catalunya.

La Llei sobre els arxius és la llei principal en matèria d'arxius al Quebec. Va ser aprovada el 1983 i per la seva modernitat encara és vigent. Això contrasta fortament amb l'endarreriment català en matèria legislativa. La llei actual data de 2001 i fins aquell moment era vigent la Llei d'arxius de 1983, que tenia una visió massa finalista i historicista dels arxius i no s'ocupava dels arxius des del moment de la seva producció, com sí que ho fa la Llei sobre els arxius quebequesa. La llei actual de 2001 sí que se n'ocupa de manera eficaç, indicant la política de gestió documental de documents actius, semiactius i inactius, tal com va fer la Llei sobre els arxius quebequesa el 1983. Així doncs, actualment en tots dos casos la llei obliga els organismes públics a dotar-se d'un sistema de gestió documental de documents actius i semiactius i a fer-se'n càrrec dels inactius. Les lleis d'arxius dels dos països obliguen els organismes públics i privats a encarregar-se de la conservació de llurs documents. En especial els organismes públics han de fer servir un sistema de gestió documental des de l'inici de la producció documental.

Un altre aspecte de les dues lleis és que la llei catalana defineix el sistema d'arxius de Catalunya: els arxius que en formen part, la direcció, les obligacions, etc. En canvi, al Quebec aquest aspecte queda fora de la llei i és un aspecte depenent de la regulació interna dels Arxius nacionals.

5.5. Política de gestió de documents

Al Quebec, la llei d'arxius dona als Arxius nacionals del Quebec un rol de primer ordre en la gestió completa del cicle de vida dels documents dels ministeris i organismes governamentals. Segons la llei, els organismes del sector públic (departaments del Govern central i els organismes) i semipúblics (sector de la sanitat i dels serveis socials, sector municipal i sector de l'educació) han de dotar-se obligatòriament d'un calendari de conservació a fi de gestionar llurs documents i preveure'n la transferència o eliminació. Els Arxius nacionals tenen, doncs, la responsabilitat de dirigir la gestió dels arxius dels organismes considerats públics (Govern, tribunals, municipis,

comissions escolars i d'universitats, hospitals i altres establiments de salut). Han de fer aplicar la política de gestió documental dels documents inactius i assegurar-se que cada organisme adopta i aplica una política de gestió per als seus documents actius i semiactius.

Els Arxius nacionals treballen des de l'inici en l'elaboració i la confecció de calendaris de conservació dels organismes del sector públic i semipúblic en col·laboració amb els representants dels sectors respectius. Aquests són elaborats i aprovats pels Arxius nacionals i són la pedra angular de la gestió de documents al Quebec. D'aquesta manera, els Arxius nacionals del Quebec juga un paper clarament proactiu, intervenint en la gestió dels documents dels ministeris i organismes públics des de l'etapa activa del cicle de vida dels documents. Tot aplicant els anomenats calendaris de conservació aprovats pels Arxius nacionals, aquests exerceixen una influència directa sobre la gestió dels documents actius i semiactius dels ministeris i organismes governamentals. L'objectiu dels Arxius nacionals és controlar el conjunt de la cadena documental.

A Catalunya, el paper director i de control no el fa l'Arxiu Nacional, ans la Subdirecció d'Arxius i Documents. Tot i això, el control que exerceixen els Arxius nacionals quebequesos no és aital a Catalunya. Per exemple, a Catalunya, la Llei reserva a cada arxiu municipal la funció de definir, implantar i fer el seguiment del sistema de gestió de la documentació en les fases activa i semiactiva, a més de dur-ne la gestió, la custòdia, la conservació i la difusió de la documentació semiactiva.

Per altra banda, a Catalunya, és la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental qui estableix el calendari de conservació dels documents públics per mitjà de les TAD (Taules d'Avaluació Documental), però no són de compliment obligatori i, a la pràctica, cada organisme decideix si aplicar-les o no. Al Quebec, per contra, la Llei sobre els arxius obliga tots els organismes públics a aplicar calendaris de conservació.

El procés d'elaboració dels calendaris de conservació també difereix en ambdós països: al Canadà, el 1997, s'havien analitzat i aprovat els calendaris de conservació del 90% dels 3.800 organismes públics sotmesos a la Llei sobre els arxius. Al Quebec, són els mateixos Arxius nacionals qui identifiquen les sèries que hauran de ser conservades i els que aproven els terminis de conservació de cadascuna d'aquestes.

Pel que fa a la contractació d'empreses privades de servei d'arxius, al Quebec les empreses privades han de ser aprovades abans pels Arxius nacionals, mentre que a Catalunya això no ocorre.

5.6. Relacions amb l'Estat del qual formen part

Ni en el cas de Catalunya ni en el del Quebec hi ha cap relació jeràrquica entre els sistemes arxivístics propis i els estatals. Al Quebec, des de la Constitució del Canadà el 1867 es van repartir les competències federals i provincials, i és una repartició de poders total i exclusiva. A Catalunya, la Constitució recull les competències exclusives de l'Estat i l'Estatut, les exclusives de Catalunya.

A Catalunya, els quatre arxius provincials, que són de titularitat estatal i gestió autonòmica, recullen la documentació de l'Administració perifèrica de l'Estat. Al Quebec, aquesta funció no la fan arxius de la xarxa del Quebec, sinó que és el Govern federal del Canadà qui se n'encarrega.

6. Bibliografia i fonts

FONTS SECUNDÀRIES

SOBRE SISTEMES ARXIVÍSTICS

- CRUZ MUNDET, José Ramón. (1994) *Manual de archivística*. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, (5a ed.: 2003).
- HEREDIA HERRERA, Antonia. (1986). *Archivística general. Teoría y práctica*. Sevilla: Diputación Provincial, (7a ed.: 1995).
- KETELAAR, Eric. (1985) *Legislación y reglamentos en materia de archivos y gestión de documentos: un estudio del RAMP con directrices*. París: UNESCO.
- NÚÑEZ FERNÁNDEZ, Eduardo. (1999) *Organización y gestión de archivos*. Gijón: Ediciones Trea.

SOBRE CATALUNYA

Llibres

- CRUZ MUNDET, José Ramón (1994) (6a ed.: 2005) *Manual de archivística*. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez.
- *Diccionario de terminología archivística*. Madrid: Dirección de Archivos Estatales, 1993 (2a ed.: 1995) (Normas técnicas de la Dirección de Archivos Estatales, 1).
- HEREDIA HERRERA, Antonia. (1986) (7a ed.: 1995) *Archivística General. Teoría y práctica*. Sevilla: Diputación Provincial.
- SANS I TRAVÉ, Josep Maria. (1997) *Simposi: Arxius nacionals, regionals i generals en els seus marcs territorials*. Barcelona : Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura.

Articles

- ALBERCH I FUGUERAS, Ramon. "El sistema arxivístic. El Marc legal". *Manual d'arxivística i gestió documental*. Associació d'Arxivers de Catalunya. (2009). p. 93-110.

- ÁLVAREZ-COCA, María Jesús ; GÓMEZ-LLERA, Eduardo. "Redes y sistemas de archivos. Legislación. Órganos. Centros. Recursos". *Boletín de la ANABAD* (Madrid), XXXVIII, 1-2 (enero-junio, 1988), pàgs. 9-80.
- COROMINAS i NOGUERA, Mariona. "Anàlisi i perspectives de la Llei d'arxius i documents. El sistema d'arxius de Catalunya". *Actes de les Jornades de presentació de la Llei 10/2001 d'arxius i documents*. Barcelona, 17 de gener de 2002.
- COROMINAS i NOGUERA, Mariona. "El Sistema d'Arxius de Catalunya". *Lligall: Revista Catalana d'Arxivística*. Núm. 19 (2002). p. 237-247.
- LÓPEZ GÓMEZ, Pedro. "El sistema archivístico español anterior a la Constitución de 1978". *Boletín de la ANABAD* (Madrid), XXXVIII, 1-2 (enero-junio, 1988), p. 149-171.
- MARTÍNEZ GARCIA, Luís. "La génesis de los archivos nacionales españoles". *Boletín de la ANABAD*, vol. 56, núm. 2 (2006) p. 49-101.
- SANS I TRAVÉ, Josep Maria. "El sistema de archivos de la Generalitat de Catalunya dentro del sistema archivístico de Catalunya". *Sistemas archivísticos y tratamiento de documentos administrativos en el Estado de las autonomías : seminario, 17 y 18 de abril de 1997, Santander*. Santander, Consejería de Cultura y Deportes (1997). p. 71-86.

Pàgines web

- *Generalitat de Catalunya. Arxius i Gestió Documental*
<<http://www20.gencat.cat/portal/site/CulturaDepartament/menuitem.01121f9326561a075a2a63a7b0c0e1a0/?vgnnextoid=11323da2dc673110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=11323da2dc673110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>> [Consulta: 24 de març de 2011].

SOBRE EL QUEBEC

Llibres

- ARCHIVES NATIONALES DU QUÉBEC. *Normes et procédures archivistiques des Archives nationales du Québec*. Québec : Direction des Communications, 1992.

- ARCHIVES NATIONALES DU QUÉBEC. *Les Communications aux Archives Nationales du Québec : politique*. Québec : Archives Nationales du Québec, 1987.
- ARCHIVES NATIONALES DU QUÉBEC. *Centre de documents semi-actifs des Archives Nationales du Québec : guide du client*. Québec : Archives Nationales du Québec, 1987.
- ARCHIVES NATIONALES DU QUÉBEC. *Politique concernant les archives privées*. Sainte-Foy : [s.n.], 1989.
- ARCHIVES NATIONALES DU QUÉBEC. *Networks of partners keeping the collective memory of Québec alive = Unas redes de copartícipes para conservar viva la memoria de Québec*. Québec : Archives Nationales du Québec, 1987.
- *Calendrier de conservation des documents ; préparé conjointement avec les Archives Nationales du Québec*. Montreal : Association des Centres Hospitaliers et Centres d'Accueil Privés du Québec, 1989.
- CHABOT, Lynda. *Guide d'application d'un calendrier de conservation des documents*. Québec : Archives Nationales. Centre de Québec et Chaudière-Appalaches, 1990.
- COUTURE, Carol. *Les Fonctions de l'archivistique contemporaine*. Sainte-Foy : Presses de l'Université du Québec, 1999.
- COUTURE, Carol; LAJEUNESSE, Marce. *Législations et politiques archivistiques dans le monde*. Québec : Documentor, 1993.
- DELSALLE, Paul. *Une Histoire de l'archivistique*. Sainte-Foy (Québec) : Presses de l'Université du Québec, 1998.
- *La Gestion des archives informatiques : conférence des recteurs et des principaux des universités du Québec*. Sainte-Foy : Presses de l'Université du Québec, 1994.
- LACROIX, Yvon-André. *Reaching out : innovation in Canadian libraries / Library and Archives Canada, Bibliothèque et Archives nationales du Québec*. [Québec] : Presses de l'Université Laval, 2008.
- LLANSÓ I SANJUAN, Joaquim. *Gestión de documentos. Definición y análisis de modelos*. Bergara: Irargi. Centro de Patrimonio Documental de Euskadi, 1993 (Ikerlanak, VII).
- PARER, Dagmar. *Archival Legislation for Commonwealth Countries*. Association of Commonwealth Archivists and Records Managers, 2000.

- ROUSSEAU, Jean-yves. *Les Fondements de la discipline archivistique*. Sainte-Foy : Presses de l'Université du Québec, 1994.
- THERRIEN, Jean-Pierre. *Le Centre d'archives de Québec et de Chaudière-Appalaches*. Québec : Gouvernement du Québec, 1992.

Articles

- ARCHIVES NATIONALES DU QUÉBEC. *Des réseaux de partenaires pour garder vivante la mémoire du Québec : 12e congrès international des archives*. [Montréal]: Direction des communications du Ministère des affaires culturelles du Québec , 1992.
- COUTURE, Carol. "Un bilan de l'évolution de l'archivistique québécoise" *Archives*, Volum 32, Núm. 1, (2000-2001) p. 37-48.
- COUTURE, Carol. "Archival Appraisal: A Status Report". *Archivaria*. Núm. 59 (2005) p. 83-107.
- GADOURY Lorraine; NAHUET, Robert. "Pour mieux comprendre l'archivistique québécoise". *Archivaria*, núm. 59 (2005) p. 15-26.
- GARON, Robert. "Le choix du Québec entre l'idéal Archivistique et le réalisme Budgétaire". *Simposi: Arxius nacionals, regionals i generals en els seus marcs territorials*. Barcelona : Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 1997.
- HÉON Gilles. "Les Archives nationales du Québec: la mémoire de la nation" *Archives*, Volum 27, Núm. 2, (1995) p. 3-15.
- HOUDE, Michel. "Le réseau canadien d'information archivistique". *Archives* , volum 30, Núm. 1, (1998-1999) p. 45-61.
- INTERPARES 2 Project. *Archives Legislation Study Report*. 2005.
- INTERPARES 2 Project. *Archival Legislation in Canada Federal Government*. 2004.
- INTERPARES 3 Project. *Canadian Legislation, Standards, Policies, Regulations, and Guidelines Relevant to the InterPARES 3 Project*. 2010.
- LACHANCE, Isabelle. "La profession d'archiviste au Québec". *Cursus*. vol. 5 Núm. 1 (automne 1999).

- LEBEL, Marc. "Méthodologie pour le caendrier des délais de conservation des documents informatiques". *Archives*, volum 27, número 2. (1995) p. 51-73.
- LESSARD, Rénaud. "Les archives publiques au Québec: la difficile construction d'une mémoire collective". *Archives*, Volum 36, Núm. 2, (2004-2005) p. 173-198.
- TRUDEL, Pierre. "El model descentralitzat del Canadà i la regulació de la 'Província' autònoma del Quebec". *III Jornades d'Arxivística de Catalunya : l'accés a la documentació*. Girona : Associació d'Arxivers de Catalunya, 1991.

Pàgines web

- *La Déclaration québécoise sur les archives*
<<http://www.escolaarxivistica.com>> [Consulta: 24 de març de 2011].
- *Association des archivistes du Québec (AAQ)*
<<http://www.archivistes.qc.ca>> [Consulta: 24 de març de 2011].
- *Bibliothèque et Archives nationales du Québec*
<<http://www.banq.qc.ca>> [Consulta: 24 de març de 2011].

FONS PRIMÀRIES

NORMATIVA LEGAL

Catalunya

- *Constitució Espanyola de 1978.*
- *Decret 61/1982, de 22 de gener, que regula la Inspecció General d'Arxius i la Inspecció General de Biblioteques.*
- *Ordre de 15 de març de 1982, que dona publicitat als convenis signats entre el Ministeri de Cultura i el Departament de Cultura per a la gestió.*
- *Llei 13/1985 de Patrimoni Històric Espanyol.*
- *Llei 6/1985, de 26 d'abril, d'arxius.*
- *Decret 110/1988, de 5 de maig, pel qual es regula l'organització de la Xarxa d'Arxius Històrics Comarcals.*
- *Decret 2/1995, de 10 de gener, de reestructuració de l'Arxiu Nacional de Catalunya.*

- *Decret 76/1996, de 5 de març, pel qual es regula el sistema general de gestió de la documentació administrativa i l'organització dels arxius de la Generalitat de Catalunya.*
- *Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'arxius i documents.*
- *Decret 478/2004, de 28 de desembre de reestructuració del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació.*
- *Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006.*
- *Decret 52/2006, de 28 de març, sobre la composició i el funcionament del Consell Nacional d'Arxius.*
- *Decret 52/2006, de 28 de març, sobre la composició i el funcionament del Consell Nacional d'Arxius.*
- *Decret 271/2007, d'11 de desembre, de reestructuració del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació.*
- *Decret 136/2008, d'1 de juliol, de reestructuració del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació.*
- *Decret 13/2008, de 22 de gener, sobre accés, avaluació i tria de documents.*
- *Decret 190/2009, de 9 de desembre, dels requisits dels arxius del Sistema d'Arxius de Catalunya, del procediment d'integració i del Registre d'Arxius de Catalunya.*

Quebec

- *Loi sur l'accès aux documents des organismes publics et sur la protection des renseignements personnels (1982, modificada posteriorment).*
- *Loi sur les archives (1983, modificada posteriorment).*
- *Loi sur Bibliothèque et Archives Nationales du Québec (1998, modificada posteriorment).*
- *Library and Archives of Canada Act (2004).*